KEMALETTİN TUĞCU

KÜÇÜK BESLEME

KEMALETTİN TUĞCU

KÜÇÜK BESLEME

MARS YAYINLARI

KÜÇÜK BESLEME

Kendi evimizdeyken sabah oldu diye sevinir, kendimi yataktan dışarıya atardım. Mutfaktan kızarmış ekmek kokuları, süt kokuları gelirdi. Babamı her zaman işine gitmiş bulurdum. Elimi yüzümü yıkar, annemin yanına giderdim. Ağabeyim Murad'ı muhakkak sofra başında bulurdum.

Uykudan aç olarak kalkar ve hemen severek, isteyerek yerdim. Annem eline yeni bir ekmek dilimi alıp :

— Daha süreyim mi Bilge? derdi. Ağabeyim :

— Soruyor musun anne? diye gülerdi.

Ne güzeldi evimizin sabahları! Aydınlık, güneşli, neşeli...

Eski bir masal, uzak bir hikâye gibi hatırlıyorum. Küçüktü bu ev, ama iki katlıydı. Aşağıya inerken merdivenler ve yürürken yerdeki tahtalar gıcırdardı.

Yağmurlu havalarda üst katta, yerlere leğen, kâse gibi kaplar koyarlardı. Tavandan damlayan yağmur şıp şıp bu kapların içine damlardı. Bazen demir karyolayı çeker, akmayan bir yere götürürlerdi.

Evin küçük Bahçesinde bir de kuyu vardı. Mermerden kocaman, yuvarlak bir ağzı vardı. Bu ağzın üzerine kalın bir kapak kapatılır ve üstüne taşlar konurdu.

Kuyunun yanındaki incir ağacı o kadar büyüktü ki, yemiş verdiği zaman ikinci katın penceresinden incir toplamak mümkün olurdu.

Ama bu küçük ve kuyulu bahçede oynamazdım ben. Bahçenin tahta kapısından çıkar yandaki kocaman bir demir kapıdan içeriye girerdim.

Bu demir kapının arkasında çok süslü, çok büyük bir bahçe, bu bahçenin içinde de kocaman bir köşk vardı. Sabahları, akşamları kapı açılır oradan iki otomobil çıkar veya akşam içeriye girerdi.

Bu kocaman evin kocaman bahçesinde oynayan çocukların, onlara bakan büyüklerin birinin adını hatırlamıyorum.

Sonra ne oldu bilmiyorum, ben artık evimizde değildim. Bir iki gece, o kocaman evde kalmıştım. Sonra da oradan bir başka eve gitmişim.

Sonradan öğrendim ki, bu ev Fatih'tedir. Cemile hanım ve iki kızı vardı. Esin büyüğü, Sevim de onun kardeşi. Sevim'le Esin okula gidiyorlardı. Ben Cemile hanımla evde kalıyordum. Bana hiç kötü davranmazdı. O zaman pek aklım ermezdi, ne anlama geldiğini bilmezdim, ama bana sıkı sıkı:

— Öksüzüm, kimsesizim, derdi.

Bu sevmek mi, acımak mı? Onu da bilemezdim. Akşamları iki kız kardeşin odalarında yatardım.

Akşam üstleri ben de sevinirdim, çünkü iki kız gelirlerdi eve. Sonra epeyce yaşlı olan babaları gelirdi. Evde bir hizmetçi vardı. Hem yemek pişirir,

hem orta hizmetlerine bakardı. Yaşlı adam biraz sert ve insana korku veren bir kimseydi.

Yemekte ben de sofraya otururdum. Benim de tabağıma yemek koyarlardı. Hiç konuşmadan yerdim.

Cemile hanım gündüzleri beni yanından ayırmazdı. Elime, benim koyum kadar büyük bir süpürge verir :

— Haydi Bilge, ortalığı temizle bakalım, derdi. Benimki süpürmek değil. İşe alışmam, bir şeyle oyalanmam için böyle yaparlardı.

Ben hiç ağlamazdım. Ağlayacak olsam başıma düşerler, beni şaşırtırlardı.-Evde herkesin kıymetlisi bir kedi ya da kuş gibiydim.

Kızların odasında yattığım için onlar çalışırlarken benim de elime bir kurşun kalem, bir defter verirlerdi. Ben de özenir, yazmaya çalışır, ya da resim yapardım.

Okula gitmeden önce, evin kızlarının yanında, onlara bakarak ben de yazı yazmaya ve yavaş yavaş okumaya başlamıştım.

Altı yaşımdayken bana da siyah önlük, beyaz yaka, beyaz kemer, çanta alındı. Bir gün beni Cemile hanım okula götürdü. Artık öğrenci olmuştum. Aklım da her şeye ermeye başlamıştı.

işte bu sıralarda evin erkeği olan Kadri bey öldü. Aile günlerce yas içinde kaldı. Ben okula yalnız gittim Esin ve Sevim ablam anneleriyle kaldılar. Sonra aradan günler geçti, yaşantı yine sürüp gitmeye başladı. Cemile hanıma ve iki kızına

dul ve yetim maaşı bağlanmıştı. Sonra aydan aya Cemile hanım gider, Kapalıçarşı dedikleri yerden iki dükkânın kirasını alırdı.

Aylarca kimsenin yüzü gülmedi. Kızlar ve anneleri birbirlerini avutmaya çalıştılar.

Akşamları, erkeklerin evlerine dönecekleri saatte Cemile hanım caddeye bakan pencerelerden birinin önünde oturur, perdenin aralığından gelip gidenlere bakar, içini çekerdi. Kadri beyi de böyle beklerdi eskiden. Ama artık herkes akşam oldu mu evlerine gelecek, yalnız o gelmeyecekti.

Bir gün Sevim ablam, ben ikisine de abla derdim, pencerenin önünde ağlıyordu. Ben onu susturmaya çalışıyordum. Nedense cam sıkıldı:

— Ölen senin baban değildi Bilge, dedi. Nedense içimden gelmiş olacak :

— Benim annem de öldü, babam da, dedim. Hepsi birden şaşırmışlardı. Esin ablam ağlamasını kesmişti. Cemile hanım benim başımı okşadı:

— Ben senin de annenim Bilge, dedi.

Ona inanmış gibi sesimi çıkartmadım. Zaman geçtikçe onlardan olmadığımı anlıyor, annemin, babamın• ne olduklarını düşünüyordum. Ama onlar bana bunun lafını bile ettirmiyorlardı. Ben de susmaya, bunu onlarla konuşmamaya alışmıştım.

Cemile hanını komşularla pek görüşmezdi, Gidip geleni azdı. İki kızı da dersten başlarını kaldıramıyorlardı. Ben okula başladığım yıl Esin ablam lisedeydi. Ertesi sene de Sevim ablam ortaya geçmişti. Ben ilkokulda yalnız kalmıştım. Ama artık

okula alışkındım. Akşamları Cemile hanım beni almaya gelirdi. Dönüşte pazara uğrar, sebze ve başka yiyecekler alırdık. Bunların bir kısmını taşımak benim çok hoşuma giderdi.

Akşamları, gelir gelmez derslerimi yapar, sonra Cemile hanımın yanına inerdim. Bana derslerimin bitip bitmediğini sorar, bittiğini öğrenince bana ufak tefek işler verirdi. Sekiz yaşıma geldiğim zaman ben evin işlerine çok daha fazla yardımcı oldum. Kahvaltıyı erkenden ben hazırlıyordum. Sofrayı akşamlan ben kuruyor ve topluyordum. Yemek kaplarını da yıkardım.

Yemek pişiren ve evin işlerine bakan kadın gitmişti. Aile yavaş yavaş sıkıntıya düşüyordu. Bunun nedeni de iki kızın masrafının artmasıydı. Bir büyük hanım gibi giyinmeleri gerekiyordu. Her elbiselerine göre, ayrı ayakkabı lâzımdı. Bir çeşit giyinmek istemiyorlardı. Büyüğü :

— Anne, tekir kedi gibi, kıyafetimizin değiştiği yok, diyordu. İnsan uzaktan bakınca kim olduğumuzu tanıyor. Hep o elbise, hep o manto.

Artık para yetiştirme çekişmeleri oluyordu. Ben kızların eskilerini giymeye başlamıştım. Bazen Cemile hanım:

— Ne zamandır şu kızcağıza yeni birşey yapamadım, diye üzülüyordu.

Zamanla benim daha önceki günlerle ilgili olan anılarım siliniyor, uzaklaşıyordu.

Fatih'teki evde geçen yaşantım benim en iyi zamanlarım olmuştu. Okumam, giyinip kuşanmam, uyumam, yemem, içmem yerindeydi. Cemile hanım :

— Bilge birşey yediğini görmedim, derdi.

— Çok yedim anne, derdim.

Anne dememe kızmazdı. Hatta bazen beni kucaklar, yanağımı öper, kendisine yararlı olduğumu gör-dükçe okşardı:

— ileride bana dua edersin kızım, derdi. İnsan çok zengin bile olsa ev işlerini bilmeli. Bir ev hanımı bir işin en iyi nasıl yapılacağını bilmezse başkalarına iş yaptıramaz.

Ufak tefek yemekleri pişirmeye başlamıştım. Kahveden, çaydan başlayıp kebaplara, pilava, hattâ hamur işlerine kadar işi uzatmıştım. Cemile hanım çok bilgili bir kadındı. Hamur açarken beni yanına oturturdu. Yavaş yavaş ben de hamur açmasını, puf böreği yapmasını, bazı kurabiyeleri öğrendim.

Esin'le Sevim ablam yemek pişirmeye hiç merak etmemişlerdi. Biraz dikiş bilir, ütü yaparlardı. Giyinip kuşanmak, okumak, süslenmek onları daha çok ilgilendirirdi. Benim yaptığım bir kurabiyeye şaşarlardı.

Cemile hanım küçük yaşımdan başlayarak bana yemek, ev işi, temizlik yönünden çok şey öğretti. Birşey kırarsam hiç kızmazdı. Ben de kırmamak için çok dikkat ederdim.

Sonra birşey saklamak, yalan söylemek yoktu. Bir gün, bir nedenle azarlandığımı bilmem.

Esin ablamın bilezikleri kaybolduğu zaman, bana da sordular:

— Sen gördün mü?

— Hayır, dedim.

Bir daha soran olmadı. Sonra bir gün Cemile hanımla kanepeleri temizlerken oturulacak yerin kenarına kaçmış olduğunu gördük. Kim bilir belki de benden şüphe etmişlerdi, ama yüzüme karşı birşey söylememişlerdi. Bileziklerin ikisi de bulununca Cemile hanım durup dururken beni öptü. Bunu da içinden bir şüphe geçtiği için yapmış olmalı. Akşama da biraz çattı :

— Esin, bir daha kimsenin günahını alma. Savrukluk edip bir şeyini kaybetme.

Esinle Sevim ablalarımın burunları büyük, gözleri de hep yüksekteydi, önce Esin ablam liseden çıkıp üniversiteye gitmeye başlamıştı, îlle yüksek tahsil yapacaktı. Bunun için de pedagojiye girmişti.

Sevim ablam ondan dört yaş daha küçüktü. O avukat olmak için hazırlanıyordu. Çeneli, girişken bir kızdı zaten. Ablası kadar süsüne düşkün c eğildi ama daha şimdiden hemen her işe karışır, kendi sözlerinin ve düşüncelerinin doğru olduğuna inanırdı.

Ben okuldan dönerken veya pencereden bakarken küçük kızların sokakta, ya da apartmanlarının önünde yerlere çizgiler çizip seksek oynadıklarını görüyordum. Ben bunun gibi, daha

başka oyunlara da karıştığımı bilmiyorum. Okulda da öteki kız çocukları gibi oynamayı sevmezdim. Belki pek küçük yaşlardan oyuna alışmak gerekiyordu.

Belki çocukluğu yaşamak için çocuklarla beraber olmak gerekiyordu. Ben Fatih'e çok küçük gelmiştim, ama evin kızları benden epeyce büyüktü ve küçük kızların oyun çağını çoktan geçmişlerdi.

Benim üzerimde herkesi yabancı bulma gibi^bir hal vardı. Onun için Fatih'teki eve de kolay kolay alışamamıştım. îlk zamanlarda çatık kaşlı, esmer bir erkek olan Kadri beyden çok korkardım. Adamcağız bir defa bile bana öfkelenmemiş, kalbimi kıracak söz söylememişti. Ablalarım ve Cemile annem de söylemezdi.

İçimde bir acı, bir gizlilik, kimseye açılamama vardı. Benim annem ne olmuştu? Birkaç gün o büyük köşkte ne diye oturmuştum, pek az hatırladığım babama ne olmuştu?

Bunlar benim için dokunulmaması gereken birer yara gibiydi. Düşünmeye, anlamaya korkuyordum. Ama biliyordum ki, artık benim anam da, babam da yok.

İlkokulda dördüncü sınıfa geldiğim zaman evin durumu daha kötüye gitmeye başladı. Anladım ki, Kadri beyin biriktirdiği para ve onun ölümü üzerine dairesinden alınan ikramiye azar azar harcanmış ve bitmiş. Şimdi ancak dükkânların kirası ile dul ve yetim maaşı var. Buna karşılık kızların masrafları da

arttı. Ortalığın pahalılaşması da bu sıkıntıyı arttırıyor.

Ama kızlar süslerini nizamlarını bırakmıyorlardı. Esin ablam pedagoji bölümünün ikinci sınıfına geçmişti. Oradan yaz sonunda mezun olacaktı. Bazen yemekte Sevim :

— Abla, sen bir işe girer veya bir öğretmenlik alırsan ben de yüksek tahsil yapma imkânını bulurum, diye sözü açıyordu.

Esin ablam :

— Bana pek güvenme, diyordu. Öğretmenliğe hiç niyetim yok. insanı kaldırır, Anadolu'nun bir kasabasına atarlar. Ben hayatımı öyle yerlerde karartamam.

îki kardeş birbirlerini severlerdi ama aralarında görüş ayrılığı vardı. Sadece kuru sevme ile iş bitmezdi.

Malmüdürü olan kocasının sağlığında Cemile hanım çok rahat etmişti. Ama o öldükten sonra bütün geçini sıkıntısı ve çocukların idaresi onun üzerinde kalmıştı. Geçim günden güne daha güçleşiyor ve ortaya yeni yeni masraflar çıkıyordu.

Esin ablam yirmi iki yaşında fakülteden mezun olduğu yıl ben de ilkokulu bitirmiştim. Daha okumaya çok hevesim vardı. Fakat o yaz tatilinde Hayriye hanımla Necmiye hanım adında iki kardeş Fatih'teki apartman dairesine gelip Cemile hanımdan Esin ablamı istediler. Oğullan Sedat bey Esin ablamla evlenmek istiyordu.

Cemile hanım kolay kolay kızını vermezdi ama Esin ablam Sedat beyin iyi bir genç olduğunu ve üniversiteden tanıdığını, bir bankada çalıştığım söylüyordu.

Anne ile kızı arasında ilk defa büyük bir münakaşa oldu. Cemile hanım :

— Kızım, diyordu. Bunlar burunları büyük insanlar. Konuşmalarından, hallerinden anlaşılıyor. Rahat edemezsin.

Fakat, Esin ablam evlenmekte inat ediyordu. Bunun üzerine evlenmeleri kararlaştırıldı. Düğün için bir takım masraf gerekiyordu, îşte bu yüzden Kapalıçarşıdaki dükkânlardan biri satıldı. Giyim, kuşam, bir takım eşya alındı. Ama paranın çoğu da gitti.

Ben o zamana kadar hiç görememiştim. Cemile hanımın Anadolu'da bir kasabada ablası varmış. Çiftçi bir adamla evliymiş. Epeyce tarlaları, hayvanları varmış. Cemile hanım düğün yüzünden o kadar kendisim yordu ve öyle üzüntü çekti ki, bir zaman için dinlenmesi ve kendisini toplaması gerekiyordu.

Düğün oldu, hemen o gün Esin ablamla Sedat bey balayı seyahatine çıktılar. Ertesi gün de Cemile hanımla Sevim ablam dinlenmek ve yazı orada geçirmek üzere kasabaya gittiler.

Ben Şişli'ye, Esin ablamın kocasının evine gönderildim. Gider gitmez de şaşkına döndüm. Esin ablamla kocası yoktu. Evde Hayriye hanım, küçük

oğlu Cevat bey, orta hizmetçisi Zehra abla ile ahçı Emine hanım bulunuyordu.

Fatih'teki evin önündeki cadde dar ve gelip geçeni. azdı. Şişli'deki apartman dairesinin önündeki cadde çok büyüktü. Gürültüden insanın başı şişiyordu.

Ahçı Emine hanım beni almak için eve gelmişti.

Cemile hanım :

— Emine hanım, dedi. Bu çocuk bizim evlâdımız sayılır. Hanımefendi istedi de ben de gönderiyorum. Yoksa eniştemin yanında bize hiç de yük olmaz. Hanımefendinin hatırı için bırakıyorum. Elinden epeyce iş gelir. Rica ederim siz de göz kulak oluverin.

Epeyce yaşlı olan Emine hanım :

—Ah hanımcığım, dedi. Çocuğu bırakmasanız daha iyi olurdu. Kaç tane evlâtlık aldılar/Hiçbiri barınamadı. Sağ olsun Hayriye hanım pek geçimsizdir. Çocuğu hırpalayacaklarından korkarım.

Cemile hanım :

— Söz vermiş bulundum, dedi. Bir şikâyeti olursa bana yazar. Ben de kendisini aldırırım.

Ben o gün Emine hanımla,Şişli'ye gittim. Daire çok geniş ve çok güzeldi. Apartman doktor Asaf beyinmiş. ki dairesini altlı, üstlü birleştirmiş. İçeriden merdiven yaptırmış.

Emine hanım mantosunu çıkardıktan sonra beni salona soktu ve :

— Hanımcığım, dedi. Çocuğu getirdim.

Ben, Hayriye hanımı tanıyordum. Esin ablamı istemeye geldikleri zaman kahve götürmüştüm. Ama kadın elini öpmeye yürüdüğüm zaman :

— Gelme, gelme! diye haykırdı. Emine, çıkart şu musibeti dışarıya. Kel midir, kör müdür, biti, piresi var mı?

Emine hanım:

— Hanımcığım, dedi. Nur gibi çocuk.

— Söylediğin lâfa bak, dedi. Kendileri ne kî, hizmetçileri ne olacak! Çıkart şunu. Hamama sok, bir güzel yıka.

Halbuki ben yıkanmış, yeni çamaşır değişmiştim, yanımda küçük bir valizim vardı. Emine hanım beni dışarıya çıkardı.

— Sen üzülme kızım, dedi. Çok kalmazsın zaten burada. Biraz sabırlı ol.

Hayriye hanım çoğu zaman yukarıda otururmuş. Üst kattaki kapıyı da kullanıyor, misafiri oradan alıyorlardı. Ama yemek salonu aşağıdaydı. Hizmetçiler de aşağıda yatıp kalkıyorlardı.

Emine hanımla Zehra abla bir odada yatıyorlardı. Karşılıklı birer demir karyolaları vardı. Ayrıca elbise dolapları, sandıkları bulunuyordu. Emine hanım çamaşırımı değiştirdi. Mutfakta onun yanında kaldım.

Evin içinde, evin kızı gibi dolaşmaya alışık olduğum için Şişli'deki bu apartmanda daha ilk günden sıkılmaya ve Hayriye hanımdan da korkmaya başladım. Emine hanımın hakkı varmış. Kadın çok huysuz ve kavgacıydı.

Ana oğul akşam yemeğini yerlerken Emine hanım beni sofraya hizmet için yemek salonuna çıkarmıştı.

Cevat bey beni görünce :

— Kızım gel bakayım buraya, dedi. Annesi hemen :

— Cevat, yüz verme şu musibete, dedi.

Cevat bey:

— Anne, Allah'ını seversen başlama yine, dedi. Elin kimsesiz çocuğundan ne istiyorsun? Hayriye hanım :

— Kendileri ne ki, beslemeleri ne olacak! dedi. Cevat bey sordu :

— Besleme de ne oluyor?

— Benim alık oğlum, böyle evlâtlıklara besleme derler. Alırsın, yedirîr, içirir, iş öğretir, adam edersin. Bunu da sözüm ona çeyiz halayığı diye verdiler.

— Anne, sen istedin ya?

— Gelin diye aldığımız o şırfıntının hizmetim de ben mi görecektim?

— Anne, daha gelinini iki defa görmedin. Fakülteyi bitirmiş kız neden şırfıntı oluyor. Ne kötülüğünü gördün?

— Ben insanları bilirim. Sen karışma.

— Of anne, of. Allah o gelinin değil, ağabeyimin de yardımcısı olsun. Sonra bana sordu:

— Kızım adın ne senin? dedi.

— Bilge efendim, dedim.

Hayriye hanım tekrar bağırdı:

— Bilge de ne demek oluyor? Adı ya Ayşe'dir, ya Fatma.

Cevat bey :

— Anne, bütün dünyanın kullandığı isimlere de mi el atıyorsun, dedi. Bilge olursa ne olur?

— Ne olacak, Bilge koskoca Albayın kızı. Bunun gibi anası, babası belirsiz yanaşmanın adı Bilge mi olurmuş? Kız, senin göbek adın ne?

— Fatma efendim, dedim. Fatma Bilge.

—Ha şöyle. Bir daha Bilge adını duymayacağım, anladın mı? Yırtarım senin ağzını. Senin adın Fatma.

Kavga ertesi akşam yemekte kopmuştu. Üniversiteye giden Cevat bey bana işaret etti. Yanına gittim.

— Nedir o başındaki? dedi. Cevap vermedim.

Başımda bağlı olan yemeniyi çekip aldı. Ağzından âdeta bir çığlık çıktı.

— Kini kesti bu çocuğun saçlarım? Saçlarım yalnız kesilmiş değil, başım ustura ile kazınmış bir kavun gibi bembeyaz ortaya çıkmıştı.

Hayriye hanım:

— Elin yanaşmasının bitiyle, piresiyle mi uğraşacağım! diye bağırdı.

— Anne sende Allah korkusu yok mu? Bu kızın ipek gibi saçları vardı. Bit, pire nereden çıktı?

— Cevat, terbiyeni takın da elin piçi için anam kırma.

Cevat bey peçetesini masanın ortasına atıp ayağa kalktı. Yüzü mosmor kesilmişti.

— Sende insaf, merhamet yok. Piç olan biziz, bu çocuk değil. Bu yuva bu kadar kötü ruhla yürümez Hayriye hanım. Kimse barınmaz senin yanında. Ne gelinin, ne oğulların, ne de hizmetçiler.

Ben yemek salonundan kaçmıştım. Saçlarımın kesilmesine ağlamaktan gözlerimin aklarına kan yürü-muş, boğazım da şişmişti.

Bir iki gün görünmedim. Bana hizmetçiler, odalarındaki divanın üzerinde bir yer yapmışlardı. Orada yatıyordum.

Bazen örtülerimin düzeltildiğini, sırtımın örtüldüğünü duyuyor. Emine hanımın sesini işitiyordum:

— Talihsiz yavrucak...

Evet, eskiden yeni bir güne, güneşli, neşeli, ferah bir güne gözlerimi açardım. Günlere duyamazdım. Şimdi akşam olsa, yatmama izin verilse, örtüleri başıma çeksem, rahat rahat ağlasam diyordum.

Hayriye hanımın işi gücü yoktu. Kolay kolay başkalarına diş geçiremediği için bütün hırsını, hıncını benden alıyordu. Elinde bir terlik veya bir başka vuracak şey, adım adım beni takip ediyor, toz alırken, yerleri temizlerken ikide bir elindeki ile çıplak kafama vuruyordu. Bir defasında o kadar canım yandı ki haykırdım. Kadın:

— İncilerin mi döküldü Allah'ın hödüğü, diye bağırıyordu.

Emine hanım bir iş için oradaymış. Hemen seslendi :

— Hanım, Allah sana insaf versin. Ayol ne yaptı bu çocuk şimdi? Tepesi ceviz kadar şişmiş. Ne vardı elin kimsesizine vuracak?

Hayriye hanım:

— Sana yüz verdiğim gibi ona da yüz vereyim de böyle kürek kadar dil mi çıkarsın? Hizmetçi milleti güzellikten anlamaz, işte senin gibi olur.

— Benim gibi ha! Bende kabahat ki, bu evde çalışıyorum.

— Kart karı, gözüne dizine dursun, yığınla para aldın bu zamana kadar.

— Hanım, eski kapım, çocuklar elime doğdu diye ben burada duruyorum. Yoksa iki yüz liraya köpek bağlasan çalışmaz.

— Çalışma da dışarıda aç kal, nankör karı.

— Hanım, Allah seni bildiği gibi yapsın.

işte Emine hanım o akşam yatağını durup bağlayıp, nesi var, nesi yoksa sandığına koyup, kilitleyip gitmişti.

O akşam Cevat bey merdiven başından :

— Emine teyze, baksana, diye bağırıyordu. Orta hizmetçisi Zehra :

— Emine hanım yok küçük bey, dedi. Cevat bey aşağıya indi:

— Nereye gitti? diye sordu.

— Bilmiyorum, annenizle kavga etti, gitti.

— Ne kavgası?

— Topuklu terlikle kızın başına vurmuş. Başı şişmiş. Kadının içi dayanmadı. İleri geri söylendi. Anneniz de kovmaktan beter etti.

Ana oğul arasında neler olduğunu bilmiyorum, ama üst kattaki bağırtılar aşağıdan duyuluyordu.

Daha sonra belki Hayriye hanım Zehra'yı da kovmaya kalkardı. Fakat onun gidişiyle herşey yüz üstü kalacaktı. Bu kadın da hiç yemek pişirmesini bilmiyordu. Bir kaç gün kıyma kavurup içine yumurta kırmaya başladılar. Hayriye hanım yemekten hiç anlamı-yordu.

Bir kaç güne kadar Esin ablamla Sedat bey geziden döneceklerdi. Yemek pişmeyen ev olur muydu?

Gazeteye ilân verilmiş, ihtiyar, genç birkaç kişi apartmana geldi. Hiçbiri gece kalmak istemiyorlardı. Sabahleyin dokuzda gelecek, akşam altıda çıkıp gideceklerdi. Ayda da iki bin lira.

Hayriye hanım hırsından çıldıracaktı, öfkesini Zehra'dan alıyor:

— Kazık kadar karı, bir pilav pişirmesini bilmiyorsun, diyordu.

Zehra da çıkmak için bahane arıyordu :

— Hanımcığım, bunca zamandır ev kadınlığı yapıyorsunuz, ben cahil bir hizmetçiyim. Siz bir pilav pişirmesini biliyorsanız bana da öğretin bakayım.

Bu meydan okuma Hayriye hanımı deli ediyordu.

— Sen de kaşınıyorsun galiba. Gidersin Emine'nin yanına.

— Hani o günler hanım efendi. Emine hanım karşı apartmanda. Günde iki saat bile çalışmıyor. Sekiz yüz lira veriyorlarmış. Açın telefonu da sorun. Herkes başkalarının kahrını çekmez.

Bu yemeksizlik yüzünden Cevat beyle annesi bir daha kavga ettiler. Cevat bey para istiyordu. Hayriye hanım :

— Ne parası? diyordu. Yol paranı, tütün param, gündüz yiyecek paranı veriyorum, daha ne istiyorsun?

— Akşam yemeğimi de dışarıda yiyeceğim. Her akşam kıymalı yumurta, illallah artık.

— Bende para filân yok.

— Bana bak anne. Babam öldü. Nesi kaldıysa üçe ayrılır. Senin, ağabeyimin ve benim, anladın mı? Ben babamdan kalan parayı senden yalvararak isteyecek değilim. Aklını başına al, elin kızının yanında birbirimize girmeyelim.

— Allah hepinizi kahretsin. On para bile vermem.

Cevat bey kitaplarım bir valize doldurup çıkıp gitti. Hayriye hanını aramadı. Arası üç gün geçti. Bir avukat geldi apartmana. Hayriye hanıma yirmi yaşındaki oğlunun artık vasiye muhtaç olmadığını, babasından kalan ne varsa kendisine düsen hisseyi istediğini anlattı. Hayriye hanım tekrar :

— On para bile vermem bundan sonra, dedi.

Hayriye hanımın Necmiye adında bir ablası varmış. Bu kadın Esin ablamı istemeye geldikleri zaman beraberdi. Tatlı dilli, ağırbaşlı bir hanımdı. Hayriye hanıma uzun boylu öğüt veriyordu.

Fakat kadın kimseyi dinlemiyordu.

— Yüz verdin, o haylaz oğlanı yanına aldın değil mi? diyordu.

— Hayriye aklını başına al. Bir gün tek başına kalırsın, ölünü sıçanlar yer. Etrafa saldırma bu kadar.

Kadın çıkıp gitti. Ertesi gün de bir telgraf geldi. Kan koca seyahatten dönüyorlardı.

Zehra o akşam:

— Hanımcığım, dedi. Gelin hanım yatak odası takımı getirdi. Perdesinden halısına kadar. Âmâ daha öylece duruyor, eşya yerleştirilmedi.

Hayriye hanım:

— Söylediğin lâfa bak, dedi. Elin aşiftesine yatak odası mı döşeyeceğim. Ben beğenip almadım. Alan düşünsün.

Ertesi gün bir otomobille gelmişlerdi. Geç vakitti. Salona girdiler. Hayriye hanım, süslü, püslü, ama kaşları çatık, azametle çevresine bakıyordu. Gelin güvey el öptüler. Biraz oturdular. Sedat bey :

— Anneciğim, biz de soyunup dökünelim, dedi. Esin ablam da müsaade istedi. Merdivenleri çıktılar. Bir onların odasının kapısı açıktı. Cevat bey odasını kilitleyip gitmişti. Yukarıda gezintiler oldu. Sedat bey aşağıya seslendi:

— Cevat...

Cevap alamayınca aşağıya indi. Annesi halâ salonda oturuyordu.

— Anne, Cevat nerede?

— Teyzene sor. Onun yanında.

— Peki, biz nerede yatacağız anne?

— Bana mı soruyorsun? Ben mi düşüneceğim?

— Anne, senin nen var kuzum? Rahatsız mısın?

— Elbette rahatsızım. Sizin gibi hayırsız evlâtların arasında hangi ana iyi olur?

— Anne, rica ederim, ben ne yaptım sana?

— Daha ne yapacaksın, elin sürtüğünü alıp başıma gelin diye getirdin.

— Anne, sürtük dediğin pedagoji mezunu, aklı başında temiz bir aile kızıdır. Bir daha böyle çirkin şeyleri duymak istemiyorum.

Kim bilir daha ne münakaşalar oldu. Yol yorgunu kan koca bazı eşyayı açıp bir yatak yapmışlar, pencerelere iğretiden perdeler asmışlardı.

Daha sonra yemeğe indiler. Ortaya gele gele kıymaya kırılmış yumurta ve bir de tatsız kavun gelmişti. Sedat bey kaşları çatık, rengi uçuk bakmıyordu. Yıllardan beri o aileye hizmet eden Emine hanıma seslendi, ikincisinde Zehra:

— Emine hanım çıktı gitti küçük bey, dedi.

— Neden?

— Bilmiyorum küçük bey.

O sırada ben sofraya kavunu getirmiştim. Esin ablamın gözleri bana takıldı. Dımdızlak kafamla beni tanıyamadı. Fakat göz göze gelince seslendi:

— Bilge...

Tıkanarak:

— Efendim, ablacığım, dedim.

Tutamadım kendimi. Bütün eziyetlerden kaçar gibi ona sarıldım. Esin ablam dehşet içindeydi.

— Bilge, saçlarına ne oldu? diye sordu. Ben cevap veremeden Hayriye hanım :

— Ne olacak, dedi. Valide hanımın temizleyemediği bitini piresini temizlemek bana düştü. Esin ablam :

— Hanımefendi, bu çocukta bit, pire olur mu? dedi. Biz ona kardeşimiz gibi bakıyorduk.

— Siz temizlikten işte o kadar anlamışsınız. Esin ablam kısaca :

— Ya, öyle mi? dedi.

— Evet, işte böyle.

İşte ilk geceden Esin ablam böyle muamele görmüş, sonra tabağındaki yemeği bırakarak yukarıya çıkmıştı.

Yeni evliler, Sedat beyle Esin ablam, apartmana gelir gelmez, Hayriye hanımdan bu muameleyi görmüşlerdi.

Ertesi akşam Sedat bey Esin ablamla birlikte apartmana geldiler. Ben yemek hazırlamaya çalışıyordum. Sedat bey gelirken yiyecek birşeyler getirmişti. Yukarıdan Hayriye hanım :

— Zehra o beslemeyi yukarıya yolla, diye bağırdı.

Sedat bey:

— Çık bakalım kızım, dedi. Ne istiyor? Yukarıya çıktım. Hayriye hanım bana ellerimi yıkattı. Sonra:

— Şuraya, yere otur, dedi, ayaklarımı ov.

Bu işin nasıl yapılacağını bilmiyordum. Gündüz de yemek yememiştim. Kadın kendisine bir şeyler aldırmış, odasında yemişti. Yine bir tarafta dışarıdan alınmış, fırınlanmış başla üzüm ve ekmek vardı.

Açlıktan uykum geldi. Karnım gurulduyor, içim eziliyordu. Başım önüme düştükçe Hayriye hanım beni ayağı ile dürtüyordu.

Ne kadar geçti bilmiyorum. Aşağıdan beni çağırdılar. Cevap veremedim. Sonra Sedat bey geldi, kapıdan baktı. Hayriye hanını uzanmış, gözlerini kapatmıştı.

Sedat bey gitti, belki aradan bir saat geçti. Merdivenlerde tekrar ayak sesleri belirdi. Sedat bey yine çıktı. Kapıdan:

— Anne, dedi. Bu çocuk gündüz de yemek yememiş. Karnını doyursun da sonra gelir yine. Hayriye hanım:

— Hain evlât, diye bağırdı. Ananın halini soracağına elin piçini düşünüyorsun değil mi?

Sedat bey yine gitti. Aradan bir saat daha geçti. Bu defa Esin ablam geldi. Yanında Zehra da vardı:

Hanımefendinin ayağını biraz da sen ov da bu çocuk yemek yesin, dedi. Zehra yürüdü. Fakat Hayriye hanım :

— Ben ayağımı kime ovduracağımı bilirim, dedi. Besleme ovacak.

— Hanımefendi besleme ne demek oluyor?

— Ne demek olduğunu bilmiyorsan öğren. Böyle ahretliklere besleme derler. Bundan başka İstanbul yok, anladın mı? Öğren...

— Hanımefendi, ben yüksek tahsil yaptım. Sizin gibi mahalle mektebinden çıkmadım. Rica ederim siz aklınızı başınıza toplayıp biraz insanlık öğreniniz.

Esin ablam beni kolumdan yakaladı, çekti. Hayriye hanım üzerimize atılıyordu ki, Sedat bey kapıda belirdi ve:

— Esin, sen uyma bu kadına, dedi. Allah onun aklını başından almış.

Yukarıda gürültüler oluyordu. Hayriye hanım yalancıktan ağlıyor, sözde fenalıklar geçiriyordu.

Esin ablam da aşağıda ağlamaya başladı:

— Sedat, bu böyle olmaz. Bir arada oturmamıza imkân yok. Ben bu kadar hakarete tahammül edemem. Sedat bey:

— Bir kaç gün deneyelim, dedi. Kadın bir kriz geçiriyor galiba.

— Kriz filan yok Sedat. Beni istemiyor. Çünkü ben senin istediğin bir kızım. O istiyor ki kendisi bulup alsın.

— Mecbur olacaktır Esin. Rica ederim sabırlı ol.

O kadar açtım ki hem kavgadan korkuyor, hem de Sedat beyin dışarıdan aldırdığı hazır yemeklerden yiyordum.

Yukarıda orta hizmetçisiyle Hayriye hanım arasındaki haykırışına yeniden arttı. Nihayet merdivenlerden Hayriye hanımın sesi geldi:

— Ben evimde istediğimi oturtur, istediğimi kovarım. Anladınız mı? Bana şıllık gelinin, âsi evlâtların lüzumu yok. Hepiniz cehennem olun, hepiniz.

Sedat bey :

— Anne, aklını başına topla, burası yalnız senin evin değil. Cevat'ın da, benim de evimiz. Sen bize ana olmadıktan sonra biz de sana evlât olmayacağız. Kardeşimi gücendirdin, parasız bıraktın, davalı oldun. Yarın da ben dava açacağım. Yalnız kalacaksın, tek başına, anladın mı? Yalnız kalacaksın. Hepimiz hakkımızı alacağız.

Yukarıdan öyle hakaretler yağıyordu ki, Esin ablam bıraksa Sedat bey çıkıp annesiyle dövüşecekti.

Emine hanım karşıdaki apartmanda çalışıyordu. Sık sık hem de salonun penceresine geliyor, orada saatlerce inadına oturuyordu.

İşte yatsı ezanı okunurken Zehra da çıkıp gitmişti.

Sedat bey : Haydi Esin, dedi. Teyzeme gidelim. Yarın bir başka çare ararız. Kusura bakma. Bu gidişle anneni tımarhanelik olacak.

Beni bırakıp gittiler.. Alt katta, Emine hanımın odasında yattım. Sabahleyin, öğleye doğru kapı çalındı. Tam açacağım sırada Hayriye hanım aşağıya indi.

— Kız, sakın kapıyı açma, gözünü patlatırım, dedi.

Ben korktum, bir köşeye çekildim. Kapı çalındı, çalındı, Sedat bey annesine ve bana seslendi. Cevap alamayınca bir kaç tekme vurarak kapıyı arkasına dayadı. Hayriye hanım:

— Can kurtaran yok mu? diye bağırıyordu.

Komşular, apartmanda oturanlar kapıya gelmişlerdi. Biraz sonra bir polis komiseri geldi. Hayriye hanım haykırıyordu:

— Evimi bastılar, kapılarımı kırdılar. Beni öldürecekler.

Komiser Sedat beye :

— Kapıyı siz mi kırdınız? dedi.

— Evet.

— Kapı kırmanın suç olduğunu bilmiyor musunuz?

— Burası benim babamın evi. istersem kapıyı da kırarım, bacayı da.

— Siz bu evin sahibi misiniz?

— Evet.

Hayriye hanım :

— Yalan, diye yırtınıyordu. Yalan. Bu ev bana doktor Asaf beyden kaldı. Kocamın evi burası. Sedat bey :

— Anne, aklım başına topla, algınlığı bırak artık. Burası senin olduğu kadar Cevat'la benim de evim.

— Sizin gibi âsi evlâtları istemiyorum. Defolun gidin?

— Senin yarım aklınla bu iş olmaz. Bu memlekette kanun var, nizam var. Kimse kimsenin hakkına çöreklenemez. Bugünden itibaren bütün kiracılara söyleyeceğim. Paralar icraya yatacak, anladın mı? Sonra komisere dönerek :

— Bugüne kadar semtimizde kibarlığı, ağırbaşlılığı ile bilinen ailemiz artık kepaze oldu komiser bey, dedi. Siz rahatsız olmayınız. Bu kadının yaygarası ortalığa rahatsızlıktan başka birşey kazandırmaz.

Komiser gitti, komşular çekildi. Esin ablam odasına kapandı, içeriden de kilitledi. Sedat bey bir notere gitmiş, bütün kiracılara bir ihtarname çekmiş. Hepsi kiralan artık icraya yatıracaklardı.

Ertesi gün Hayriye hanım bütün kiracıları dolaşarak birkaç aylığı peşin toplamaya kalktı. Fakat kimse kendisine para vermedi. Artık o da kapıları tekmeliyor ve kiracılara hakaret ediyordu. Apartmanın içinde kavga eksik olmamaya başlamıştı. Hayriye hanım kovdukça, kiracılar:

— Biz artık senin değil, oğullarının kiracılarıyız, diyorlardı.

Hayriye hanım, öfkesini, hiddetini o dereceye vardırdı ki nihayet beynine kan hücum etti. Düşüp bayıldı.

Dairede Esiri ablamla benden başka kimse yoktu. Karşı apartmana giderek Emine hanımı çağırdım. Esin ablamla birlikte Hayriye hanımı yatağına taşıdılar. Bir de hekim geldi.

O akşam Sedat bey :

— İşte azgınlığın sonu, dedi.

Esin ablam:

— Annendir, dedi. Cahil kadın. Ona uymamak lazım

Sedat bey şaşıyordu :

— Sen bu kadar hakareti nasıl affedebiliyorsun

Esin ablam :

— Ben annenle değil, senin evlendim, dedi,

Bir iki gün yatan Hayriye hanım güçlükle ayağa kalktı. Hekimler kendisine tembih etmişlerdi. Kanlı ve şişman bir kadındı. Tansiyonu çabucak yükseliyordu. Hiddetlenmemesi, sinirlenmemesi gerekiyordu. Kendisi de yatıp kalmaktan, hatta bir tarafına inme inmesinden korkuyordu.

Sedat bey, Emine hanımı karşı komşudan getirtmişti. Artık öyle bir iki yüz liraya değil, bin liraya çalışacaktı. Cevat beyi de ağabey si eve getirmişti. Zehra'yı da buldular.

Esin ablam evliliğinin bu ilk aylarında geçimsizliğe düşmek, içine girdiği ailede ayrılık çıkartmak istemiyordu. Kocasının bile inanamadığı bir uysallık gösteriyor, birçok söze katlanıyordu.

Dairede hemen kimsenin gönül huzuru yoktu. Hepsi bu sessizliğin iğreti olduğunu düşünüyordu. Bir gün birdenbire gürültü kopacak, artık bu insanlar bir daha bir araya gelemeyeceklerdi.

Emine hanım gelmişti ama bavulu hazır duruyordu. Eşyasını açıp etrafa yaymamıştı. Eski mantosunu giyip, başını örtüp gitmeye hazırdı.

Kimse de şunu bunu yaptın, ya da yapmadın diye üstüne varmıyordu.

Zehra'nın da gözü dışarıdaydı. Yakın komşular bile öte beri almaya gittiği zaman yolunu kesip aldığının iki katı para teklif ediyorlardı. Zehra da savuşmak için bahane arıyordu. Geceleri artık benden hiç saklamadan kimin kendilerine kaç para vermek istediğini konuşuyorlardı.

Emine sık sık bana :

— Kız, ne oturuyorsun bunlarla, diyordu. Yaşın küçük ama en az sana ayda beş yüz lira verirler. Bir çocuğa baksan yeter. Burada kocakarının kokmuş ayağını besbedava ovacak mısın?

Ama hepsi de Esin ablam için :

— Doğrusu iyi huylu gelin, diyorlardı. Eh, ne de olsa tahsilli. Okuyup yazmış.

Ben kaçıp gitmeyi aklıma bile getirmiyordum

Eski evimizde olduğu gibi Şişli'deki dairede de artık beni sofralarına alıyorlardı. Kalkıp ikide bir eksik olanı getiriyordum ama ben de oturuyordum yemeğe.

Öteki hizmetçiler dargındılar. Hayriye hanıma ben çıkar:

— Efendim, yemeğe buyurun, derdim. Kahvesini de ben pişirip götürüyordum. Bir akşam yemekte Esin ablam :

— Bilge okula gitmeye niyetin yok mu? dedi.

— Bu çıplak kafa ile gidemem abla, dedim. Bütün çocuklar alay eder.

Kafamdaki saçlar ele gelecek kadar büyümüşlerdi. Bir daha seneye kadar birşeye benzeyeceklerini sanıyordum.

Hayriye hanımla, hemen hiçbiri konuşmuyordu. Araya beni sokarlar, ilâcını götürmemi, ya da odasını toplamamı isterlerdi. Ben odasını toplarken bir köşede oturur, beni seyreder, ama sesini çıkarmaz, işime karışmazdı. Bazen neyi nereye koyacağımı ona sorardım.

Tutttukları avukat miras taksimi yaptırdı. Hiçbiri, iki oğlu da babalarından kalan eşyadan birşey almak istemediler. Ama apartmanın birer dairesinde oturacaklar, bunlar kendi üzerlerine geçecekti.

Ayrıca ölen doktorun parası da paylaşılmıştı. İlk ayda Emine hanım sofrada hesap veriyordu.

— Üç bin sekiz yüz lira mutfak masrafı, elektrik, su içinde. Bin lira benim, altı yüz de Zehra'nın aylıkları. Yüz elli lira kapıcıya verildi. Bilge topla bakalım kaç para etti.

Ben topladım. Emine hanım :

— Eh, dedi. Adam başına bin sekiz yüz elli lira düşer. Bir kaç ay sonra yakıt parası, arkasından vergiler gelecek.

Emine hanım dürüst bir kadındı. Herkesin ona emniyeti vardı. Yalnız Hayriye hanım dilini uzattı.

— Ben tek başına bir kadınım, dedi. Neden masrafın üçte birini ben vereyim?

Sedat bey:

— Dırıltı yeniden mi başlıyor anne? dedi. Yukarıda bir daire boşalıyor. Ben çekilirim buradan. Bilgeyi de alırız. Ne yaparsanız yapın.

Cevat bey:

— Acele etme ağabey, dedi. Doktor Asaf beyin bankadaki paralarına seninle ben yatmadım. Dükkânların parasını da getirip Hayriye hanıma vermişler. On para vermeden burada otursak Hayriye hanım yine de kârlı çıkar.

Sahiden de apartmanda Sedat beyin hissesine düşen üç daireden biri boşaldı. Sedat bey bir iki adam getirtti, hemen yatak odalarına gelen takımları yukarıya taşıttı. Ayrıca karı koca gidip salon takımı, perde, mutfak eşyası gibi eve lâzım olacak bütün eşyayı yeniden satın aldılar.

Ben de onlarla beraber yukarıya çıktım. Bana da küçük bir oda verdiler. Orada yatıp kalkacaktım. Emine hanım Sedat beye :

— Küçükbey, dedi. Ben de sizinle birlikte geleyim.

Sedat bey:

— Burada annem var, kardeşim var, dedi. Bunca sene emek verdiğin yuvada kalman daha iyi. Ama burada yapamazsan, ayrılmaya kalkarsan bize gelirsin, başımla beraber.

— Peki ama siz yemek işini ne yapacaksınız?

— Bir çaresine bakarız. Herkesin ahçısı yok ya.

Hayriye hanım ahçı elinden gitmesin diye ona gayet iyi davranmaya başlamıştı. Hatta onu da, Zehra'yı da sofralarına alıyordu. Bunun için :

— Sen yaşlı başlı kadınsın Emine, demişti. Elin beslemesi sofrada baş köşeye kurulur da sen sofraya oturmaz mısın?

Esin ablam pek ayrılmayı istememişti ama bu sözü duyunca o da ayrıldıklarına memnun oldu. Yukarıdaki dairede artık herşey yeniydi. Ben de mutfakta işimi bitirdikten sonra salona gidiyordum. Radyo veya televizyon seyrediyordum.

Cemile hanımdan öğrendiğim yemekler çok işe yarıyordu. Artık ahçıya, hizmetçiye lüzum kalmayınca Sedat bey :

— Esin, dedi. Bu kızcağızın çok emeği geçiyor. Onun için ayda iki yüz elli lira ayıralım. Ne yaparsa yapsın.

Bu parayı bana vermeye başladı. Ben :

— Ben hizmetçi değilim, dedim. Sedat bey :

— Biliyorum Bilge, dedi. Sen kardeşimiz, kızımızsın. Ama düşün ki bu evde iş görüyor, yemek pişiriyorsun. Bize emeğin geçiyor. Ben kimsenin hakkını yemek istemem. Kardeşim de olsan alacaksın bu parayı.

Bazen Emine hanım yukarıya çıkıyordu. Hayriye hanımdan söz ederken Esin ablam susturuyor :

— Rica ederim, dedikodu yapmayalım, diyordu.

— Küçük hanım, bir taraf durmadan komşu komşu dolaşıp yererken öteki taraf susarsa bütün söylenenleri kabul etmiş olur.

— Ne yapabilirim? Gidip kavga mı edeyim, zaten hastalıklı kadın!

Ortaokul açılalı yirmi gün olmuştu. Bir yıl kaybetmeyeyim diye beni epeyce yakın olan okula verdiler. Sınıf çok kalabalıktı. Havalar erken bozduğu için bahçeye çıkılmıyordu.

Ben çalışkan bir kızdım. Arkadaşlarım gibi havai değildim. Çünkü benim anam ve babam yoktu. El kapısında çalışıyordum. Sabahleyin erkenden kalkıp kahvaltı hazırlıyor, hatta çay takımlarını yıkayıp yerine kaldırdıktan sonra Sedat beyle beraber evden çıkıyordum. Saat dörde doğru döndüğüm zaman hemen yemek işiyle uğraşıyordum. Esin ablam yemek pişirmesini bilmezdi. Eli ev işine hiç yatkın değildi.

Aşağıda, Hayriye hanım, Emine hanıma :

— Çık bakalım hayırsız gelin ne yapıyor?

Diye yukarıya yolladığı zaman kadın acele ile iki kap yemeği pişiriveriyordu.

O gelmezse ben becerebildiğim kadar yapıyordum.

Esin ablam daha evlenmeden önce beni hep derse çalıştırır, okuyarak kendimi kurtarmamı ister:

— Şunun bunun evinde hizmetçilik mi yapacaksın? Okursun, ya bir meslek, ya da memuriyet sahibi olursun, kimseye boyun eğmezsin, derdi.

Sedat bey de iyi insandı. Beni okula o götürüp yazdırmıştı.

Canla başla çalıştığım, çok heveslendiğim halde arası bir hafta geçmeden gözlerim yaş içinde daireye geldim. Esin ablam telaşlandı:

— Ne var, dövdüler mi seni? dedi.

— Hayır, dedim.

— Hayriye hanıma rastladın da bir şeyler mi söyledi?

— Hayır, çocuklar.

— Çocuklara ne olmuş?

— Benimle alay ediyorlar.

— Ne diye?

— Şey, besleme diye.

Esin ablam şaşalamıştı. Yüzüme bakıyordu. Ben ağlayarak devam ettim:

— Sonra, kel kız diyorlar.

O akşam Sedat bey gelince, Esin ablam işi anlattı ve

— Okula gitmek istemiyor, dedi.

Sabah oldu. Sedat bey beni yanına aldı. Okulun yolunu tuttuk. Doğru müdürün odasına çıktık. Sedat bey müdürle konuştu. Çocuklar sınıflara girmeden önce tekrar aşağıya indik. Büyük dershanelerden birine girdik. Müdür hemen bütün çocukları oraya çağırdı:

— Çocuklar, dedi. Bakınız bu arkadaşınız ilkokulu iyi derece ile bitirmiş, o da sizler gibi. Okulumuza geldi. Gelir gelmez de notlarının çok iyi olduğu, çalışkan bir öğrencimiz ve sınıfında iyi derecede bulunduğu anlaşıldı. Annesi, babası ölmüş. Onu bir aile evlât edinmiş. Böyle öksüz ve yetim

kalmış bir arkadaşınızı «Kel kız, besleme» diye ağlatmanız doğru mu?

. Belki iki yüz çocuk doluydu sınıfta. Açık kapının dışında da birçok çocuk vardı. Müdür :

— Haydi, dedi. Konuşun bakalım!

Bir oğlan elini kaldırdı. Müdür onu tanıyormuş:

— Seksen bir Cahit, dedi. Söyle bakalım? Oğlanın sesi çatal çatal çıkıyordu :

— Bizim suçumuz yok öğretmenim, dedi. Hiç birimiz kasket giymiyoruz. Bu Bilge giyiyordu. Merak ettik. Şapkasını kaptık. Baktık saçları çok kısa. Neden olduğunu sorduk. Hiçbir şey söylemedi. Durup dururken kızların saçları kesilir mi? Sonradan bir kız akıl etti. «Saçları daha gür çıksın diye kesmişlerdir» dedi. Ama bir gün bahçeye bir kadın geldi. v

Müdür durakladı:

— Nasıl kadın? dedi.

— İhtiyar bir kadın öğretmenim. Hava güzeldi. Daha içeriye girmemiştik. O kadın çocukları çevresine topladı. «Çocuklar, dedi. Birinci sınıfa gelen Bilge var ya, onun başı keldir. Sakın yanma gitmeyin. Siz zaten terbiyeli, temiz aile çocuklarısınız. O besleme. Nenin nesi olduğu belirsiz bir yanaşma kız» dedi. Biz şaşırdık. O kadın bir defa daha gelmiş. Ben görmedim. Ama Bilge benim sınıfımda. Kimseye zararı dokunmayan bir öğrenci.

Müdür:

— Bana bakınız, dedi. Aranıza giren anasız, babasız arkadaşınızın kalbini kırarsanız ahlâk notunuz da kırılacaktır. O sizden kardeşlik bekliyor, sevgi bekliyor, hakaret değil.

Ben pıtır pıtır ağlamaya başlamıştım. Sedat bey:

— Çocuklar, dedi. Bilge bizim evimizin kızıdır. Onun saçlarını buraya gelen kadın, kıskandığı için kestirtti. Çok güzel, dalgalı saçları vardı.

Bir kız seslendi:

— Bey amca, neden kıskandı saçlarını?

Sedat bey :

— Bilge'nin saçlarını kestiren, buraya gelip ona kel kız diyen kadın benim kıskanç ve geçimsiz anam-dır. Elinden gelen fenalığı yapan bir kadın. Bu Bilge'ye besleme adını da o taktı. Bilge besleme olsa okula gelmez, evde iş görürdü. Ama okula yazıldığı için de iş görmüyor değil. Çok çalışkan bir kızdır. Hangi arkadaş arzu ederse bizim daireye gelsin, beraber çalışır, gerekirse beraber gezersiniz. Hepinize teşekkür ederim çocuklar, dedi.

Bir kaç kız sınıfa girerken bana sarıldı. Oğlanlardan birkaçı:

— Darılma Bilge, diyorlardı. Biz şaka yaptık.

Ben böylece okulda daha fazla dikkatleri üstüne çeken bir öğrenci oldum. Öğretmenler beni daha çok derse kaldırıyorlardı. Anasız, babasız olduğum için bana daha çok sevgi gösteren kızlar vardı. Okulda mandolin dersleri verilmeye başlayınca Esin ablam hemen beni yazdırttı. Artık siyah bir torba içinde mandolini de götürüp getiriyordum.

Sabahları Sedat beyle okula gidiyordum. Akşamları Esin ablam gelip beni alıyordu. Kızlar :

Biz de o tarafta oturuyoruz Esin teyze, diyorlardı. Bilge ile hep beraber geliriz. Esin ablam;

— Biliyorum çocuklar, diyordu. Bana da gezme oluyor. Bu bahane ile ben de hava almış oluyorum.

Çocukların bir kaçı apartmana gelmiş, bizim dairede, benim küçük odamı görmüşlerdi. Orada karyolam, elbise dolabım, çalışma masam, kitaplığım vardı. Birçok zengin çocuğuna bana alınanlar alınmamıştı.

Fakat çocuklar bazen bana gelirlerken alt kattan Hayriye hanım kapıya çıkıyor ve çocuklara :

— Sizler kel kızın arkadaşlarısınız değil mi? diyordu.

Fakat çocuklar aldırmıyorlardı onun sözlerine. Ben de okuldan, arkadaşlarımdan ve Esin abla ile Sedat beyden çok memnundum.

-Sık sık Cevat bey yukarıya gelir, biraz oturur, ya da yemeğe kalırdı. Her gelişinde bana sorardı: :

— Bilge, ne yemek pişirdin? Bazen Esin ablam ona sorardı:

— Cevat bey, özlediğin bir yemek varsa Bilge pişirsin?

Dava bitmiş on iki daireli apartman üçe ayrılmış, her birine dörder daire düşmüştü. Birinde oturuyor, üçünün kirasını alıyorlardı. Cevat bey tek başına olduğu için yatmadan yatmaya evine geliyor, yemeklerini çoğu zaman dışarıda yiyordu.

Emine hanım arada bir gidip Cevat beyin dairesini temizliyordu. Bazen ben de gider, ortalığı toplar, toz alırdım. Cevat bey bunun için bana sık sık para veriyordu.

Emine hanım, bir gün Esin ablama şöyle anlatıyordu :

— Bu kadın iyiden iyiye aklını bozdu. Dünyada insana en yakın olan kendi evlâdıdır. Fakat bu kadın ben ölünce çocuklara kalacak diye dairelerini satılığa çıkarttı. Gelip gidip bakanlar oluyor.

Hayriye hanımın ablası Necmiye hanım geldikçe bize do uğruyordu. Kedi okşar gibi benim kırpik saçlarımı da okşuyor:

— Üzülme kızım, diyordu. Saçların daha gür, d. ha sağlam olur.

Necmiye hanım da kimsesiz bir kadındı. Bir dul maaşıyla, tek başına ama kocasından kalan evde yaşıyordu. Bu ev tertemizdi. Bir bayram günü Esin ablamla beraber gitmiştik. Yeğenleri olan Sedat beyle, Cevat beyi çok seviyordu. Esin ablamı da sevmişti.

Ben ortaokulda üç sene okudum. Hiç sınıfta kalmadan liseye geçtiğim zaman da on beş yaşıma gelmiştim. Artık omuzlarıma kadar saçlarım vardı. Güzel ve gösterişli bir kızdım. O zamana kadar beni çok iyi giydirmişlerdi. Hep iyi şeylere alışmıştım. Okulda kel kız ve besleme laflarını işitmez oldum. Çünkü nice zengin aile kızları benim kadar iyi giyin-

miyorlardı. Saçları en güzel olan kızlardan biri de bendim.

Hayriye hanım bir iki defa daha okula gelmiş, besleme diye beni aramıştı. Ama ben buna hiç aldırmadım, evde de sözünü etmedim.

Ortaokulu bitirdiğim sırada da ailenin durumu çok değişmişti. Hayriye hanım çocuklarına miras bırakmamak için dairelerinin hepsini satmış, kardeşinin yanına gitmişti.

Zehra da ortadan kaybolmuş ve Emine hanım Sedat beyin dairesine gelmişti. Kimsesiz bir kadındı. Vakti vaktine uymuyor, dizleri, beli ağrıyor, bu yüzden pek çalışmak istemiyordu. Yıllarca ahçılık yapan kadıncağızın biraz da parası varmış. Nereye gitse kimseye yük olmazdı. Ben okula gittiğim için Esin ablam ona yukarıya çıkmasını söyledi.

Cevat bey Avrupa'ya gitmişti. Orada okuyacaktı.

Bazı eşyasını bize bırakmıştı. Dairelerinden alınan kiraları bir avukat Avrupa'ya yolluyordu.

O tatil sırasında Sedat bey bankanın Anadolu'daki bir şubesine müdür tayin edildi. Acele ile bazı eşya alarak gittiler. Ben, Emine hanımla dairede yalnız kaldım. Bir iki gün sonra Sedat beyden bir mektup aldık. Emine hanıma :

— «Teyze, diyordu, İstanbul'dan ayrılmaya hiç niyetimiz yok. Buralara alışacak gibi değiliz. Şimdilik Bilge ile birlikte oturunuz. Dairelerden birinden aldığınız aylıkla masrafları verir, geçinmeye

çalışırsınız. Öteki iki dairenin kirasını bize yollarsınız...»

Esin ablam da bana iki satır yazmıştı. Mektubun bir yerinde de şöyle bir havadis vardı:

«— Cemile annem ölmüş. Buna çok üzüldüm. Sevim bir subayla evlenmiş, Şarkta bir şehirde. Ondan da bir mektup aldık. Senin okumam, en az liseyi bitirmeni isterim, sen de zaten okumaya heveslisin. Gözlerinden öperim»...

Tatil ayları çabuk geçti. Emine hanımla ana kız gibi dairede oturuyorduk. Bir daireden alman kira iki kişinin geçinmesine belki yeterdi ama dairenin aydınlatma, ısıtma, temizlik masrafları bir de kapıcı aylığı vardı. Hesap yaptığımız zaman Emine hanım:

— Kızım sen hiç üzülme, dedi. Benim daha elim, kolum tutuyor. Ayda bir hafta çalışsam yine bana yeter.

Ben okula başladım, artık liseliydim. Emine hanım da bazı zengin evlerine ahçı olarak gidiyordu. Öğleye kadar bir, öğleden sonra da başka bir ailenin yemeklerini pişiriyordu. Kadıncağız yaşlıydı. Yoruluyordu. El âlemin yemeklerini pişirdiği halde bana sabah-. leyin:

—Aman kızım, diyordu. Sen okuldan dönünce bir çorba ile bir başka yemek yapıver. Benim halim

kalmıyor. Zaten şunu da yapayını, bunu da yapayım derken külçe gibi yığılıp kalıyorum.

Ben yemek yapıyor, dairenin işlerine bakıyor, bol bol da ders çalışacak ve mandolin çalacak zamanı buluyordum.

Daha sonra Emine hanım kendisine ilk defa gidip bir iki hafta kaldığı karşı apartmanda iş buldu. Yalnız orada çalışacak ve gündüzleri de üç yaşındaki kız çocuğuna bakacaktı.

Akşam yemeğini de orada yiyor ancak yatmaya geliyor, sabahleyin de kahvaltılarını hazırlamak için benden önce kalkıyor, giderken :

— Aman Bilge'ciğim, zaman kötü. Şuna buna kanma. Güzel güzel okumana bak. Sen akıllı bir kızsın. Büyük büyük memuriyetlere girersin. Belki de öğretmen olursun. Kendini iyi koru, diyordu.

Bunun dışında kadın, benim hiç bir işime karışmazdı. Kimsesi olmadığı için beni iyice benimsemişti. Neme lâzım, Esin ablam gibi Sedat bey de eli açık ve hakikatli bir insandı. Ben daha beş yaşındayken Cemile hanım bana kötü davranmamakla beraber iş gördürmek isterdi. Ama daha o zaman Esin ablam bana sahip çıkmıştı. Sevim ablam da beni sever, ikisi de bana okuma hevesi verir, defterler alır, okutmaya çalışırlardı.

Neme lâzım, yanlarına sığındığım bu aileden hiçbir kötülük ve eziyet görmemiştim. Belki onlarda kalsaydım yine okur, evin kızı gibi olurdum.

Bana hiç bir neden olmadan düşmanlı eden, benimle uğraşan Hayriye hanımdı. Esin ablama diş geçirememiş, Sedat beye istediği kızı aldıramamış, onlara karşı olan hıncını benden almak istemişti.

Ben artık okulda kel kız, besleme değildim. Ama Emine hanım beni lise kısmına yazdırırken velim de olmuştu. Çocuklar öğrenmişler. Bana : .,

— Ahçının kızı, diyorlardı.

Eh, besleme ve ahretlik olmaktan, ahçının kızı olmak daha iyi. Sosyal durumum biraz yükselmiş olur.

Ev idaresi bahsinde bazen öğretmen bile işten ve yemekten bahsederken benim de düşüncemi sorardı. Ben gülerdim. Hiç gücenmezdim. Öğretmen de ciddiye alır ve bana sorardı:

— Bilge, hakikaten o şişman hanım senin annen mi?

— Ama öğretmenim, nüfus kâğıdımı görmediniz mi? Ben Fatih nüfus memurluğunda kayıtlıyım. Babamın adı Selim, hem de askermiş. Yüzbaşı diye yazılı. Annemin adı da Servet.

— Onları aramadın mı, Bilge?

— Esin ablamın beyi aradı. Nüfus idaresine ikisinin de öldüklerini bildiren yazı gelmiş. Aslında biz Fatih'te değil Erenköy'de yaşamışız. Fatih'e Esin ablamların yüzünden gelmişiz. O da hatırlamıyor.

Öğretmen konuyu kapatırken :

— Herhalde annen ve baban çok temiz insanlardı, derdi. Hem zekâ, hem de yaradılış bakımından çok iyisin.

Anasız ve babasız olduğum için öğrenci arkadaşlarımın bana karşı sevgileri vardı. Sedat bey de benden önceleri evdeki hizmetime karşılık olan aylığı şimdi okul masrafı diye kiralardan almamı

Israrla istiyordu. Eh ayda üç yüz lira. Sokağa mı atacaktım? Eski paralarımla birlikte bunları bankaya koymuştum. Bu paranın her ay artması bana güvenç veriyordu.

Emine hanım da:

— Eh, kızım, diyordu. Ben bugüne kadar beş on kapı değiştirdim. Benim de birkaç kuruşum var. Bir köşeye çekilsem ölünceye kadar kimseye el açmam. Ama bak çalıştığım kapılardan hiçbiri yok ortada. El adamlarıdır bunlar. Çalıştığın kadar iyi. Sonra arayıp sormazlar, insan yağmur yağarken küpünü doldurmalı.

Kadıncağız bir iki gün hasta yattı. Üşütmüştü. Zaten epeyce yaşlıydı, ihtiyarlar hastalanınca hemen öle: çeklerini sanıyorlar. Ben bir hekim getirdim, ilâçlarını aldım. Fakat kadın kendisini ölüme terk etmiş gibiydi. Ağzı dili kuruyarak bana vasiyet ediyordu :

— Bilge, ben ölünce komşulara haber ver. Beni yüz üstü bırakma. Yastığımın altında cenaze param duruyor. Koynumdaki torbada da altın liralarım var. Hepsi sana helâli hoş olsun. Benim başka kimsem yok. Sandığımdaki paraları, iğnemi, küpemi, yüzüğümü de sen al. Çaldırtma kızım.

İki gün okula gitmedim. Kadıncağız düzeldi. Bana paralarından, altınlarından söz ettiği için belki rahatı kaçtı.

— Bunca yıl çalıştım Bilge, dedi. Hepsi helâl paradır. Şuna buna haber verme, beni soyarlar, yahut da öldürürler.

Ana kız gibi yaşamaya devam ediyorduk.

O sene Sedat beyle Esin ablam İstanbul'a gelmediler. Ankara'ya yerleşmişlerdi. Artık her ay kiraları onların hesabına Ankara'daki bankaya yolluyordum. Yavaş yavaş mektupları da seyreliyordu. Onuncu sınıfa geçtiğim yılın tatil aylarındaydı. Emine hanım bana cam sıkılarak:

—Bilgeciğim, dedi. Ben Erenköyü'ne, acemiliğimde çalıştığım kapıya gideceğim. Paşa rahatsızlanmış. Şehnaz hanım da siyatikli. Nereden bulmuşlarsa hanım bana haber göndermiş. Bu günlerde seninle gidelim.

— Benim ne lüzumum var teyze? dedim.

—Olmaz, dedi. Ben seni bırakamam. Seninle beraber olursa giderim. Yoksa kalırım burada. Ne halleri varsa görsünler.

Emine hanım, bana üzüntüsünü belli etmiyordu ama sık sık içini çekiyordu. Sonra bir aralık :

— Bilge, dedi. Bir defa gidelim. Halimi anlatır, gönüllerini alırım. Hem de gezmiş oluruz. Bir karı, bir koca. ikisi de ihtiyar.

Kırmadım, zaten bir yere çıktığım yoktu. Bir sabah, erkence bir saatte Erenköy'üne gittik. Emine hanım yıllarca önce çalıştığı evi güçlükle buldu. Kimse Cemal Paşayı tanımıyordu.

Nihayet postaneye gittik. Emine hanım derdini anlattı, dağıtıcı :

— Ha, dedi. Cemal paşa dediğin şu yatalak ihtiyar mı? Ben şimdi mektup dağıtmaya çıkıyorum. Beraber gidelim.

O temmuz sıcağında, atkısı sırtında, başı sımsıkı kapalı olan Emine hanımla, belki önünden beş altı defa geçtiğimiz Ergin apartmanının birinci katındaki Paşanın dairesine girdik.

iki tarafa sallana sallana yürüyen hanımefendi kılıklı, ama epeyce yaşlı bir kadın bize kapıyı açtı. Emine hanım kadını hemen tanıdı. Kadın onun boynuna sarıldı, hemen de ağlamaya başladı :

— Nerelerdesin Emine'ciğim, insan bir kere olsun aramaz mı?

Ergin Apartmanı eski bir köşkün yerine yapılmış, yeni bir bina idi. Daireler geniş tutulmuştu. Bir katta iki daire bulunuyordu. Binanın altında da bir garaj ve iki dükkân vardı. Arsanın ortasına yapılan binanın iki tarafında ve arkasında ufak birer bahçe de vardı. Burada küçük çocuklar oynuyordu.

Paşa bembeyaz saçlı, oturduğu yerden ancak yemek ve tuvalet için kalkan çok yaşlı bir insan. Şehnaz hanımla uzun yıllardır beraber ve yalnız oturuyorlarmış. Bir oğulları varmış Amerika'da. Gelinin ve torunların daha yüzlerini görmemişler.

Paşa hep bir pencerenin önünde oturuyor, sokaktan geçen bir adam için sık sık karısını çağırıyor, o geçenin kim olduğunu soruyor, kadın her defasında:

— Ha, şey, diyordu. Arka sokakta oturan komşu Salih efendi.

Aslında böyle bir kimse yoktu.

O ilk gittiğimiz gün, hanım da paşa da sakız gibi yapıştılar. Paşa ağlama taklitleri yaptı. Buruşuk

ellerinin içinde benim elimin birini yakalamış, kandırmak için yalvarıyordu :

— Mademki kimsen yok, işte ev, işte oda, şuracıkta okul var. Kimse karışıp görüşmez. Bizim birer ayağımız çukurda. Bak buraları aydınlık ve ferahtır. Apartmanların hepsi bahçeli, deniz burnumuzun dibinde.

Yalnızlık, mahallede ve sokakta akranlarının olmaması, halleri vakitleri yerinde olan iki ihtiyarı canlarından bezdirmişti. Kim arayıp soracak onları? Yarı bunamış olan bu iki ihtiyarla komşular ne konuşsun? Sonra çok ağır terbiye görmüş, hâlâ eski zamanı yaşayan insanlar.

Kapıyı bir çalan olursa ya aydan aya posta dağıtıcısı, ya bir dilencidir. Bir de üç ayda bir kapıyı çalan adama:

— Kim o, dendiği zaman :

— Terkos, cevabı alınır.

îki ayda bir de elektrik sayacım okumaya gelirler ve bir hafta sonra da gelip para alırlar.

Cemal Paşanın uğraşacak hali olmadığı için daireleri birer birer satıp parasını bankaya koymuştur. Kendisi de öteki ev sahipleri gibi kapıcı parası, temizlik parası, yakıt parası verir.

Bu iki ihtiyar Emine hanımdan çok bana yapıştılar. Kadın:

— Oh, içim açıldı. Mehtap gibi, ışık gibi çocuk, diyordu. Allah bağışlasın. Canım, ciğerim, güzel kızım, mademki kimsen yok, bizimle otur. Sen bir defa he de. Bak nasıl memnun olacaksın. Köşedeki

odayı sana veririz, ne iş, ne güç. Güzel güzel okursun.

Denemek için, hava değişikliği yapmak için diye alıkoydular. Ama köşedeki oda döşeniverdi. Şehnaz hanım iki de bir bana soruyordu :

— Perdeler ne renk olsun? Duvarların boyasını değiştirelim mi? Bu avize küçük değil mi? Bilge'ciğim, canın birşey istiyor mu? Emine hanım alıversin.

Paşa da ayrı iltifat ediyordu :

—Bilge hanım kızım, hiç görünmüyorsunuz? Burada da misafir bir ihtiyarcık var. Gider ayak gözüm gönlüm açılsın, içim ferahlasın. Geliver yavrum, bak ben senin dedenim.

Emine hanım beni ayrıca kandırmaya uğraşıyordu:

— Bana bak, Bilge'ciğim. Bunların ikisi de ihtiyar. Paşa doksan beş, hanım seksen yaşında. Oğullan hayırsız. Tahsile diye Amerika'lara gitmiş, gidiş o gidiş. Orada bir İngiliz kızı almış, iki de çocuğu var. işi de yolunda. Bu zavallılar evlât hasreti çekiyorlar. Seni evlât edinirlerse hem adamcağızın emekli maaşından sana yetim maaşı bağlanır, hem de bankadaki paralarla bu dairenin yarı hissesi kalır. Şunun bunun yanında sığıntı gibi yaşayacağına bunların kızı olursun. Hem

hatırlı insanlar.

Ben, bütün bu ısrarlar karşısında düşündüm ve son zamanlarda Esin ablamın mektubundaki bazı satırları göz önüne getirdim:

«Bilge, diyordu bana Esin ablam. Son defa çektirdiğin resmi Sedat bey görünce yüzü kızardı. Bana «Bilge çok güzel kız oldu» dedi. Anladım ki, bütün erkeklerde az çok bulunan o kadın ve kız arsızlığı Sedat'ta da var. Seni kolay elde edilir bir yaratık sanıyorlar. Sen bana kızmazsın Bilge'ciğim. Sen akıllı bir kızsın. Benim ağzımın tadının kaçtığım, yuvamın yıkıldığını istemezsin. Bunun için öyle pek tafsilâtlı mektup yazma, resim filan da gönderme. Ben sana gizlice arttırıp para gönderirim. Sen eniştenden artık birşey kabul etme...»

Evet, zavallı ablam artık benden çekmiyordu. Bunu Emine hanımla da konuştum. Bana :

— Esin'in hakkı var, dedi. Sen çok güzel bir kızsın. Pek gençsin. Sonra kimsen olmadığı için seni kolay elde edilir bir kız sanırlar, iyisi mi biz buraya yerleşelim Bilge'ciğim. Esin de huzura kavuşsun. Ama ben önce bir şart koşacağım sen işi bana bırak.

Erenköy'ünde kalmaya ben de razı idim. Okulların açılması yaklaşıyordu, bir karar vermek çağı gelmişti.

Ben sofrayı kurup Paşanın koluna girmiş, yemeğe getirmiştim. Onun ve Şehnaz hanımın tabaklarına yemeklerini koydum. Bardaklarına su koydum. Paşanın havlusunu boynuna bağladım.

Paşa kalfaya :

— Emine hanım, Allahasen otur, dedi.

Şehnaz hanım da ayrı rica etti. Emine hanım hâlâ onları efendileri, kendisini de onların hizmetçisi

sayıyordu. Sofranın bir ucuna çekinerek oturuyor ve onların :

— Ellerine sağlık, yemek çok güzel olmuş. Demelerine karşı:

— Afiyet şeker olsun efendilerim, diyordu, işte böyle bir yemekte Paşanın:

— Artık bir çocuğa sözümüz geçmiyor. Demesine karşılık :

— Paşa efendimiz, dedi. Bilge hanımı da haklı buluyorum. Şimdiye kadar yanlarında yaşadığı aileyi terk etmeleri kolay değil. Bu tarafta teveccühünüzden, muhabbetinizden başka bir garanti yok. Ayrıca sizin bir evlâdınız ve torunlarınız var. Eğer kendisinin hakikaten yanınızda yaşamasını istiyorsanız evlât edinmelisiniz.

Emine hanım, akıllı bir kadınmış. Paşanın elinden çorba içtiği kaşık düştü. Karısına baktı. Şehnaz hanım:

— Evlât edinirsek bizimle kalır mı? dedi.

Emine hanım:

— Siz nasıl kendisine bakmakla yükümlü olacaksanız o da hakikî bir evlâdınız gibi size bakacaktır, dedi.

Paşa sesi titreyerek:

—Bizim evlâdımız olur musun Bilge? dedi. Artık çaresiz kalmıştım:

— Siz uygun bulursanız ben de isterim, dedim. Sonra sadece kendi çıkarımı düşünmüş olmamak için:

— Ben ne para arsızıyım, ne de şan şeref arıyorum, dedim. Ben yanlarında huzur içinde yaşayacağım bir aileye muhtacım. Sizin yanınızda emniyet içinde yaşarım. Ama sizin oğlunuz, gelininiz ve torunlarınız var.

Paşa:

— Yavrum, dedi. Oğlum Ekrem'e ben etekle para döktüm. Benim gayretimle okudu, yazdı. Tam yetiştiği sırada Amerika'ya yerleşti, orada iş tuttu, orada evlendi. İsterdim ki kendisine bir Türk kızı alayım. Bizim analığımızın, babalığımızın karşılığı bu vefasızlık oldu. Sen bizim için büyük bir teselli olacaksın Bilge. Bu hayata gözlerimizi kapatırken senin temiz yüzünü görmek, senin elinden bir kaşık su içmek bize yeter, değil mi Paşaanne?

Evet artık benim bir Paşaannem ve bir Paşababam vardı.

Eve çağırılan bir avukat evlât edinme muamelesini çabucak yaptı. Bir gün beraber hâkimin karşısına da çıktık. Bütün muamele çabucak tamamlandı ve ben yasalar karşısında emekli general Cemal Ergin ile bayan Şehnaz Ergin'in manevî kızları oldum.

Bu iş bittikten sonra Esin ablama bir mektup yazarak durumu anlattım. Ona uzun uzun teşekkür ettikten sonra artık içinde oturmadığımız daire hakkında bir karar vermelerini istedim.

Mektubun altına da Bilge Ergin imzasını atmış ve Paşanın Erenköy'deki apartmanın adresini vermiştim.

Birkaç gün sonra Esin ablam bana yazdığı mektupta, ortada kalmış bir kız olmaktan kurtulduğuma memnun olduğunu, ama beni yaşadığı kadar unutmayacağını, içinde eşya bulunduğu ve İstanbul'a gelmeleri ihtimali olduğu için daireyi kiraya vermeyip olduğu gibi kapatıp bırakmamızı istiyordu.

Bir gün Emine hanımla apartmana gidip kendimize ait olan eşyayı aldık. Ben ahçının kızı olarak komşulara veda ettim. Erenköy'üne geldik.

Tatil günlerinin sonundan faydalanmak için bir iki defa pek yakın olan denize gittim, apartmanın içinde benimle akran kızlar vardı. İkisi de Erenköy'deki liseye gidiyormuş.

Ben de onuncu sınıfa kaydoldum.

Paşanın işlerini apartmanda oturan ve avukatlık stajını yeni yapmış olan bir avukat görüyordu. Nevzat bey adındaki bu avukat bir arkadaşının yazıhanesinde çalışıyordu. Evlât edinme işlemini de o yapmıştı.

Bir gün Nevzat bey, Paşanın emekli maaşını alıp getirmişti. Kendisini yemeğe alakoydular. Ben :

— Paşababa, dedim. İzin verirseniz Nevzat beye bazı şeyler soracağım. Emekli Paşa :

— Sor yavrum, dedi. İzin gerekmez.

Nevzat beye dönerek :

— Benim nüfus kaydımı Fatih'e nakletmişler, dedim. Siz de oradan çıkartmıştınız. Fakat ben asıl Erenköyünde doğdum. Annemle babamın ölü kayıtlarım çıkarttınız. Acaba ağabeyim Murat ne oldu? Hepsi şaşırmışlardı. Nevzat bey :

— Sizin bir kardeşiniz mi var? dedi.

— Ağabeyim, dedim.

— Bu zamana kadar aramadınız mı?

— Nasıl arayabilirdim? Fatih'te bir ailenin yanındaydım. Annemin ve babamın ölmüş olduklarını anlamıştım. Hatta onların adlarını bile bilmiyorum. Ağabeyim Murât'tı. Annem ona böyle seslenirdi.

— Bir defa nüfus idaresinden arayayım. îki gün sonra bana şu bilgiyi getirdi:

— Bilge hanım, sizin nüfus kaydınızın bulunduğu sahifede sizden altı yaş büyük olarak Murat adında bir ağabeyiniz görülüyor. Fakat geçen yıl askerliği sırasında bir trafik kazası geçirmiş.

Avukatı dinleyenler susuyorlardı. Ben sadece içimi çekerek:

— Annemden, babamdan başka kimse yok öyle mi? dedim.

— Yok, dedi avukat. Fakat siz bir ağabeyiniz bulunduğunu bildiğinize göre, çocukluğunuza dair bazı anılarınız olacak.

Bir zaman düşündükten sonra :

— Bir ev hatırlıyorum, dedim. Herhalde eski ve ahşap bir ev olacak. Çünkü yağmurlu havalarda tavandan su damlardı. Damlayan yere kaplar koyarlardı. Bu benim çok hoşuma giderdi. Evin iki katlı olduğunu sanıyorum. Çünkü aşağıdan kızarmış ekmek ve tereyağı kokuları gelirdi. Annemi hatırlamıyorum ama sesi hâlâ kulağımda. Bana kahvaltı yedirirken daha tereyağı sürmeyi teklif eder,

bana sorardı. Benden önce Murat: «Soruyor musun anne?» derdi. Bütün anım bu. Sonra mutfaktan bir bahçeye çıkardım. Burada kocaman beyaz bilezikli bir kuyu, kuyunun yanında bir incir ağacı vardı. Yukarıdaki odadan pencereyi açıp incir koparıldığını biliyorum. Annem bu incirlerden koparırken Murat beni eteğimden tutardı. Yattığım yerde, pencerenin dışından bu incirlerin olgunlaşmış olanlarını görürdüm.

Nevzat bey:

— Kaç yaşındaydınız? dedi.

— Ne bileyim, dedim. Bunlar işte ilk anılarım. Ben o evden sadece bir ağabeyimin adını, bir de sabahleyin gözlerimi açtığım zaman yattığım yere kadar gelen kızarmış ve tereyağı sürülmüş ekmek kokusunu hatırlıyorum.

Kaybolmuş bir şeyi arar gibi herkes düşünüyordu. Ben:

— Evimizin yanında büyük bir köşk vardı, dedim. Orada beş altı çocuk oynar, kocaman bahçede koşuşurlardı. Uzun bir duvarın üzerinde demir parmaklıklar vardı. Duvarın içine bir demir kapı yapılmıştı. Bu kapıyı ittiğiniz zaman bir zil sesi duyulurdu.

— Kimin evi bu?

— Bilmiyorum. Ama ben orada bir kaç gece kaldım.

— Orada kalmanız için muhakkak bir olay geçmiştir.

— Ben de öyle sanırım. Sonra beni Fatih'e götürmüş olacaklar. Arada hatırladığım birşey yok.

— Ablam dediğiniz hanımlar hatırlamıyorlar mı?

— Hayır. Yalnız, Cemile hanım bilirmiş. O da ölmüş bulunuyor. Bir iki defa sormuştum da bana: «Şimdi sırası mı?» demişti. Her halde üzüntülü bir hikâyeydi.

Avukat biraz düşündükten sonra :

— Evinizin bulunduğu yeri araştıralım, dedi.

— Ben bir şey bilmiyorum ki, dedim.

— Nüfus kaydınızda doğduğunuz evin adresi vardır. Oradan bir şeyler çıkarmak mümkün olur. Eğer oraları istimlâke tabi tutulmadı, yola filan gitmediyse.

Belki de ağabeyiniz orasını satmak için bir formül bulmuştur.

— Bilmem ki. Sağ olsaydı belki o bilerdi.

— Fakat ben size öldüğünü söylemedim. Bir trafik kazası geçirmiş.

— Nüfus idaresi böyle birşeyi yazar mı?

— Yazmaz, ama oradaki memur hatırladı. Ayağından sakatlanmış bir askermiş. Kazaya bir subay sebep olmuş. Galiba ağabeyiniz arabayı kullanırken subay elinden almış. Kaza da böyle olmuş, îşte bunun üzerine tedavisi için Almanya'ya gönderilmesini subay üzerine almış.

— Öyleyse şimdi Almanya'dadır.

— Belki, ihtiyar nüfus memuru Murad'ın bir pasaport meselesi için geldiğini ve bu hikâyeyi anlattığını söyledi bana.

Dünyada benim de bir kimsem olduğunu düşündüm, gözlerim doldu.

Nevzat bey benimle biraz fazla ilgileniyordu. O yirmi dört, yirmi beş yaşındaydı. Ben daha on altıdaydım. Ona göre, ben çocuktum. Ama Emine hanım bu çocukluğu ve yaş farkını hiç düşünmüyor, bana ara sıra :

— Bilge kızım, diyordu. Sen göze çarpan, albenili bir kızsın. Kendini sakın yavrum.

Paşaanne çok özendiği için benim odamda bir de tuvalet masası vardı. Bazen bu tuvalet masasının ayni renkte ve süslü taburesine oturuyor, süslenmek istiyor, ama saçlarımı düzeltmekten başka birşey yapamıyor-dum. Böyle saçlarımı düzeltirken sık sık aklıma Hayriye hanım geliyordu.

Bir gün beni yere, bacaklarının arasına oturtmuş, alnımda saçlarımı toplayıp, makası vurunca tepem açılmıştı. Ne kadar ağlamıştım o zaman? Ağladığım için de beni muştalayıp çimdiklemiş, omuzlarımı çürük içinde bırakmıştı.

Emine hanım, daha o zaman bana sahip çıkar :

— Hanımcığım, elin yetiminin sırtına vurma, ciğerlerini çürüteceksin, bu zavallı size ne yaptı? derdi.

Benim için kaç defa kavga etmişti.

Ama bu kadın benden ne istiyordu? Ben ona ne fenalık yapmıştım? Benim saçlarımdan ne istemişti

de berberin çırağını çağırıp hem de ustura ile başımı cilalarcasına tıraş ettirmişti.

Oğlu istemediği bir kızı almışsa benim ne günahım vardı?

Bana öyle geliyor ki, bu kadın kötü ruhluydu. Çocukları biraz büyüyüp kendi başlarının çaresine bakmaya kalkınca o bir canavar kesilmişti.

Şimdi kendisinden dalgalı ve kumral olan saçlarımı tutam tutam karıştırıyor, onlara bakıyordum. Bu arada dımdızlak tıraşlı kafam da gözlerimin önüne geliyordu.

Kadın bununla da yetinmemiş, ortaokula gelerek? beni besleme diye, kel kız diye, arkadaşlarıma yaymıştı.

Şimdi kaydolduğum lisede artık beni tanıyan yoktu. Zaten arkadaşım olan öğrenciler genç kızlığın ilk yıllarına ayak atmışlardı. Okul formalarının içinde bile geliştikleri, biçimleri belli oluyordu. Ben fazla toplu değildim. Ama çok biçimli ve güzeldim. Yüzüm bütün arkadaşlarımın yüzünden çok daha güzeldi.

Paşababa apartmandakilerle konuştu, iki kız daha vardı. Mahallede oturan yaşlı bir şoförü çağırıp tembih etti:

— Bizim kızları okula götürüp getireceksin.

ihtiyar şoför bir asker gibi topuk şaklatıp selâm vererek :

— Başüstüne komutanım, demişti.

Öteki kızlarla beraber gitmeye başladık. Sonra iki kız daha ortaya çıktı bizim sokaktan. Birlikte güle oynaya gitmeye başladık. Şoför :

— Kaynamayın kızlar, diye sesleniyordu, generale söylerim ha!

Bir çocuk başından beri çalışmaya alışmışsa daha sonra da hep öyle gider. Ben derslerimi tamamlamayınca rahat edemiyordum. Derslerim bitiyor, sonra mutfağa giriyor, veya ütü yapıyor, ya da ortalık toplu-

yordum.

Dairede salata yapmak, sofra kurmak, kahvaltı hazırlamak benim işlerimdi. Bazen Emine hanım sancılanır, yemek işi benim üzerime kalırdı. O gün çok erken kalkar, okula gitmeden hazırlığı yapar, bazen iki kap yemeği ortaya çıkartıverirdim. Bazen de okuldan geldikten sonra yemek yapardım ki, bunlar pek seyrek olan şeylerdi.

Okul masrafım, giyip çıkaracağım, üstüm basını, ayağım iyice düşünüldüğü gibi, okulda yiyeceğim, sağlığım da düşünülüyordu. Karı koca beni çok seviyorlardı. Beni sevindirmek için sık sık okşar ve para verirlerdi. Bu paraları harcayacak yer bulamaz, biriktirirdim.

Ama gece, yatmadan önce muhakkak onların odalarına girer, birşeye ihtiyaçları olup olmadığım sorar, başuçlarına su koyar, sırasında üstlerini örter, ışıklarını söndürüp çekilirken :

— Uykum hafiftir, birşey lâzım olursa bana sesleniverin, derdim.

Emine hanım iyiliği üstünde olduğu günlerde bazen :

— Hanımefendiciğim, diyordu. Yarının yemeğini bugünden pişireyim, izin verirseniz şöyle bir dolaşacağım.

Emine hanımın karşıda, Şişli'de alacakları vardı. Sonra eskiden beri ahbap olduğu insanları merak eder

yoklardı.

Bir gün, çok geç geldi. Ben yatmadım, onun dön-sini bekledim. Zaten yalnızlık Paşanın dairesinde büyük bir dertti. Ne kadar para verseler, ne kadar iyi davransalar hizmetçiler durmuyordu. Çoğu memur gibi gelip çalışmak istiyor, akşamlan evlerine gidiyorlardı. Halbuki, Şehnaz hanım epeyce yaşlı ve hastalıklıydı.

Bu sıkıntıdan söz ederken Paşa anne bir gün bana anlattı:

— Bilge'ciğim, çocuksuzluk ayrı bir dert. Bir oğlumuz oldu ama küçük yaşında Avrupa'lara gitti. Evlât sevgisinden birşey anlamadık. Bak o da evlât sahibi oldu ama yüzlerini görmedik. Kaç defa küçükten hizmetçi aldım, büyüttüm, yetiştirdim, kalkıp başka kapıya kaçtı. Şunun bunun fakir, kimsesiz çocuğunu alır, besler, giydirip kuşatırsın, bir sabah bakarsın bohçasını almış, kaçmış. Parasıyla, puluyla bir hizmetçi sahibi olamadık.

— Ben varım ya efendim!

— Allah sana uzun ömürler versin. Sen bizim özbeöz evladımızsın. Zaten okuyan, aklı başında

kızsın. Seni bize bağlamak için gerekirse Paşababan bu daireyi de verirdi sana.

— Bana sevginiz yeter efendim. Ben de kimsesiz bir kızım. Benim de adım besleme.

— Estağfurullah yavrum. Sen nihayet bir yüzbaşının kızısın. Bugün de bir emekli Paşanın kızı.

Emine hanım, o geç geldiği gece, yorgun argın bana anlattı:

— Bilge'ciğim, eeee, düşmez kalkmaz bir Allah! Apartmana gittiğim zaman ne gördüm dersin?

— Ne gördün Emine hanım?

— Ne göreceğim, o Hayriye'yi gördüm.

— Sedat beyin annesini mi?

— Öyle ya. Yalvarmış, yakarmış Sedat beyin yanına gelmiş. Esin ablanın topaç gibi bir çocuğu var. Bana sordu, hatta ağladı, hakikatli kızcağız. Eh, her insan kötü olamaz kızım. Hayriye hanım az hakaret*eğmedi bu gelinine. Ama, Esin sabretti. Sonunda ne oldu? işte çocuklarıma bırakmayacağım diye dört daireyi de satan kadın parayı işleteceğim diye çoğunu kaptırmış. Sonunda kalmış on parasız. Dönüp dolaşıp gelmiş istemediği gelinin yanına. Oğlu almak istememiş. Cevat hiç evine sokmamış. Yine Esin merhametli çıkmış. Şimdi o apartmanlara sığamayan hanımefendi âdeta hizmetçilik yapıyor. Bana gizlice dert yandı. Duyacaklar diye ödü kopuyor. Ama ben de kendimi tutamadım: «E, hanımcığım, dedim. Ettiğini çekiyorsun» «Ben kime ne ettim?» demez mi? Az daha çatlayacaktım. «Öksüz, yetim kıza az mı yaptın. Yemekten kaldır,

ayaklarını ovdur, nur gibi, tertemiz kızcağızın saçlarını usturayla kazıt. Sonra okula gidip besleme, kel kız diye arkadaşlarının diline düşür... Sende bu katı yüreklilik, bu geçimsizlik varken burada da duramaz, korkarım bir gün o kızcağızınızın kapısına düşersin!» İşte böyle kızım. Beni dinledi dinledi, gelini, oğlu duyar diye hiç cevap vermedi.

O senenin mart ayına doğruydu. Düzgün bir havada Nevzat bey, pazar günü daireye geldi. Beni çağırdılar. Bana :

— Bilge hanım, dedi. Sizin işlerinizi ihmal ettiğimi sanmayınız. Tapu dairesine, maliyeye, belediyeye ve bir iki defa nüfus idaresine gitmem gerekti. Nüfus idaresinden doğduğunuz evin adresini buldum. Bir defa görmek isterseniz buyurunuz, gidelim.

Emekli Paşa böyle şeylere karşı pek titizdi. Ben kendisinden izin istedim. Epeyce düşündükten sonra:

— Emine hanımı da alın, gidin, dedi.

Beni, Nevzat beyle yalnız yollamıyordu. Halbuki bu genç avukat bana karşı çok saygılı ve nazik davranıyordu.

Her taraf örümcek içindeydi.

İnsanın ayağının altında gıcırdayan ve esneyen merdivenleri çıktım. Yukarısı daha aydınlıktı. Fakat tavanın bazı yerleri çökmüştü, insan rahatça gökyüzünü görebiliyordu. Tavan tahtaları aşağıya doğru sarkmıştı, îki odanın da ortasında kiremit dökünüleri vardı.

Bahçe üstündeki odaya geçtim. Kapısı açıktı. Ev bastığı için artık kapanmıyordu. Burası benim yattığımı hatırladığım ve penceresinden uzanıp incir koparılan odaydı.

Pencerenin karşısındaki duvarda kömür parçasıyla yazılmış bir yazı vardı. Avukat da benimle birlikte okudu :

— Kardeşim Bilge. Buraya gelirsen beni ara. Adresimi köşedeki tütüncü Recep efendi bilir. Ağabeyin Murat.

Gözlerim yaş içinde kaldı.

Nevzat bey, bana bakıyor, herhalde üzülüyordu. Emine hanım da dura dura merdivenleri çıkmıştı. O da yazıyı gördü. Ne olduğunu sordu. Heceleyip çıkartmaya çalışıyordu. Nevzat bey ona izah etti:

— Bunu Murat bey yazmış. Altında da tarih var. Yine bir buçuk yıl önceki tarih. Ama Murat beyin burada oturduğu anlaşılıyor.

îki odada da çok eski bir sivil, bir de yazlık asker elbisesinden başka birşey göremedik. Her tarafı dolaştık. Tekrar aşağıya indik. Arandık, dışarıya çıktık. Karşıya baktım. Hatırladığım o büyük köşk, o büyük bahçe yoktu. Sıra ile apartmanlar yapılmıştı.

Nevzat bey köşe başındaki tütüncüye kadar gitti Uzaktan eliyle işaret etti. Emine hanımla beraber gittik. Recep efendi ihtiyar bir adamdı. Murat'ın tedavi için Almanya'ya gittiğini, döndükten sonra tekrar orada çalışmaya gittiğini söyledi. Adresini de verdi.

Ben ona kendimi tanıttım.

— Anladım küçükhanım, dedi. Ben buranın çok eskisiyim. Sizi Hacer hanımın Cemile hanıma götürdüğünü de bilirim. Anneniz Servet hanım birkaç gün hastalıktan sonra vefat etmişti. Babanız Selim bey askerdi ama bir mahallenin çocuğu idik. Ben okula giremedim, esnaflığa başladım. O yüzbaşılığa kadar çıktı ama zavallı bir kazaya kurban gitti. Bunları size daha uygun bir zamanda anlatırım.

Ben sordum :

— Ağabeyim ne iş yapıyordu? Recep efendi:

— Annenizin vefatında o on yaslarında kadardı sanırım. Okuyordu, ama sonra annenizin vefatıyla beraber Hacer hanım onu bir avukatın yanına vermişti. Aradan uzun yıllar geçti, Murad'ın ne olduğunu bilmiyordum. Sonra, bir gün koskoca bir adam olarak buraya geldi. Çeşitli işlere girip çıkmış. Nihayet askerliği gelmiş. Evi satmak istiyordu, ama bir hissedar kardeşi olduğu için satamadı. Ara sıra gelir, evde kalırdı. Sonra askerliğinde başına bir kaza gelmiş. Ayağından sakatlanmış. Yüzbaşısı onun ancak Almanya'da iyileşebileceğini öğrenmiş. Oraya yolluyormuş. Giderken bana adres bıraktı.

Recep efendi adresi verdi. Ona teşekkür ederek ayrılacağımız sırada sordum :

— Bu Hacer hanım kimdir?

Recep efendi:

— Bir, iki yıl önce vefat etti, dedi. Bu semtte oturan fakir bir kadındı. Fakat en zenginin den en fakirin evine girer, herkesle ahbap olurdu. Çok tanıdığı insan vardı. Şehrin her tarafını dolaşır,

aylarca ortadan kaybolur, yine çıkar gelirdi. Ona, Çöpçatan Hacer de derlerdi. Çünkü evlenecek gençleri bulur, ailelerini tanıştırırdı. Sonra meselâ kiralık bir ev arayana, kiracı arayana, hizmetçi, ahçı arayana yardım ederdi. Vallahi günahı boynuna, Reşit beylerde kaldığınız sırada bu Hacer hanım sizi Cemile hanıma götürdü, sattı bile dediler.

Kıpkırmızı olmuştum :

— Benimi satmış?

— Evet, besleme, diye.

Emine hanım da dudaklarını ısırdı. Benim yüzüm solmuştu. Recep efendi devam ediyordu :

— Dedikodulara pek inanmamak gerekir. Yalnız Hacer hanımın sizi Fatih'te bir ailenin yanına götürdüğünü işitmiştim. Cemile hanımmış bu hanımın adı.

— Reşit beyler kimdir?

— O aile dağıldı, şimdi onlardan kimse yok. Sizin küçük evin sınır komşusudur. Halleri vakitleri çok iyi insanlardı. Çok büyük bir evleri ve bahçeleri vardı. Anneniz vefat edince pek küçük olduğunuz için sizi yanlarına almışlardı. Hacer hanım da onlara gidip geldiği için sizi oradan alıp Cemile hanıma götürmüş.

— Yani satmış beni?

— Pek de böyledir diyemem küçükhanım. Çünkü bu kadını herkes sever ve onun daima iyilik yaptığına inanırdı. Bu arada geçimini sağlamak için bahşiş, hediye gibi bir para almasına kimse ses çıkarmazdı. Zaten dünyada tek başına bir kadındı!

Evi ve eşyası da yoktu. Hangi sofrada boş yer varsa oraya oturur, hangi kapıyı çalarsa orada kalırdı.

işittiklerim ve öğrendiklerim beni çok üzüyordu. Yolda yürürken Nevzat bey beni yatıştırmaya çalıştı:

— Bilge hanını, siz bir yüzbaşının ve Servet hanımın kızısınız. Bir de ağabeyiniz vardır. Anneniz ölünce sizi bir aile korumak için almış. Bu her insanın görevidir. Siz yanlarında büyüdüğünüz aileden kötü bir muamele gördünüz mü?

— Hayır, dedim. Benden başka iki kızları daha vardı. Hatta Cemile hanımı annem bilirdim. Daha okula başlamadan beni okuttular. Ben sadece Esin ablamın gelin gittiği dairede kötü muamele gördüm.

Nevzat bey :

— Sizin için kırılacak, üzülecek bir durum yok dedi. Sizin yüzünüze bakan çok temiz bir ailenin evlâ di olduğunuzu hemen anlıyor. Paşa sizi evlât edindiyse görür görmez sevdiği, insan olarak beğendiği için evlat edinmiştir. Bunu siz istemediniz, onlar size yalvardılar.

Günler geçti. Ders yılı sonuna doğru Paşanın apartmanına benim adıma bir mektup geldi. Pullarından bunun Almanya'dan geldiğini öğrendim.

Paşanın evinde saygıya, nezakete çok önem veriliyordu. Koskoca adamcağız bir kibrit çaksam teşekkür eder, bir bardak su versem elimi okşar, bana dua ederdi. Şehnaz hanım da böyleydi. Hatta bana yanında bir yer gösterir :

— Kızım rica ederim, lütfen oturunuz, derdi. Birbirimize iyice alıştığımız zaman da bana :

— Kızım, dedi. Biz senin annen ve babanız. Sen bu evin kızısın. Artık resmiyeti bırak. Rahat ol. Yat, kalk, bize birşey sorma.

Ama onlar karı koca olarak da birbirlerine hâlâ resmi muamele ederlerdi. Paşa yemekte :

— Şehnaz hanımefendi, bendenize biraz iç ekmek lütfeder misiniz?

Derdi. Ben ilk zamanlarda onların alay ettiklerini sanırdım. Fakat bu onların bir alışkanlığı ve terbiyeleri idi. îşte bu yüzden ben de kısa zamanda onlara uymuştum.

Mektubun geldiğini haber verdim. .Paşa :

— Yavrum, açınız, okuyunuz, sonra bize de okursunuz, dedi.

Emine hanımı da alarak apartmandan çıktık. Hayli yürüdükten sonra semtin kıyısında bir sokağa girdik. Karşılıklı sıra sıra apartmanlar yapılmıştı. Bunların arasında iki katlı, tahtaları yağmurdan ve güneşten kararmış, pencerelerine içeriden teneke ve tahta çakılmış bir evcik vardı. Yanında küçük bir arsa bulunuyordu. Yarı yarıya kurumuş bir incir ağacı ve üzerine taşlar kapatılmış bir kuyu vardı. Bu bahçeyi sokaktan ayıran tahta perde çoktan ortadan kalkmıştı.

Nevzat bey, mutfak kapısına dışarıdan bir asma kilit koymuştu. Onu cebinden çıkardığı bir anahtarla açtı. Büyükçe bir mutfağa girdik. Etrafa bakındım.

Kocaman bir ocak, bir iki porselen kap, yarısına kadar dolu bir su şişesi. Çarpık, kırık bir masanın üzerinde bir gazete, örtü gibi yayılmış. Gazeteye dikkatle baktım. Tarihini okudum. Nevzat bey :

— Sizi tebrik ederim Bilge hanım, dedi. Çok zekisiniz. Bu gazete bir buçuk sene evvelki tarihi taşıyor. Demek ki birisi buraya gelmiş, burada oturmuş.

— Her tarafı gezdiniz mi? dedim.

— Hayır, dedi. Lüzum görmedim. Hem ev pek harap. Belediye bir iki defa yıkmak istemiş, ama binanın esası sağlam. Mahalleli musallat olmuşlar. Bunu bana muhtar anlattı. Caddeyi ve sokağı güzelleştirmek lazımmış. Ama muhtar burada, Murat adında bir erkeğin oturduğunu biliyor. Vergi borcu da olmayınca yıktıramamışlar. Anahtar o evde oturan adamdaymış. Bir aralık satmak istemiş ama bir hissedarı daha olduğu için satamamış. Bu yüzden ev böylece kalmış.

Bu evde oturan ağabeyim Murat mıydı?

Mutfaktan içe geçtik. Aşağıda iki oda vardı. Birisinde boyaları sıyrılmış bir demir karyola, üstünde yalın kat bir şilte vardı. Duvarlara çiviler çakılmıştı. Bunlara gömlek, ceket gibi şeyler asılmıştı. Sebze sandığından bir sehpanın üzerinde bir gaz lambası, bir kutu kibrit duruyordu. resim çıkmıştı. Resme bir göz attım. Beyaz yüzlü, uzunca boylu, zayıf bir genç erkek.

Resmi, Paşaya uzattım. O Şehnaz hanıma verdi:

— önce buyurun, siz bakınız hanımefendi, dedi. Şehnaz hanım teşekkür ederek resmi aldı, baktı ve:

— Bilge'ye çok benziyor, dedi.

Ben mektubu kısaca okudum. Sonra müsaade isteyerek oturdum ve onlara da okumaya başladım. Ağabeyim Murat şöyle yazıyordu :

«Kardeşim, Bilge'ciğim. Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur, derler. Ben senin mektubunla yalnız sana değil, yalnızlıktan kurtularak bütün bir aileye kavuştum.»

«Küçük bahçeli, kuyulu evimizde yalnız başıma kaç gece kaldımsa, karşılıklı birer sedire yattığımız o bahçe üstündeki odada hep sen gözlerimin önüne gelirdin.»

«Son zamanlarını hep hasta geçiren anacığımızın bütün gayreti yaşamak içindi. Yaşamak, seni ve beni bir selâmete çıkarmak. Yatmak istemezdi, çünkü yatarsa bir daha kalkamayacağını sanırdı. Mini mini bir kız olan senin bıcır bıcır konuşman, atkuyruklu sevimli başın daima gözlerimin önüne geliyor. Ne zaman seni gördümse ya annemin yanında veya kucağımdaydın.»

«Acı şeyler yazarak seni üzmek istemiyorum. Bunları ancak beni, seni unutmakla suçlamamam için yazıyorum. Kimsesi olmayan, yabancı insanların yanında, kimseye belli etmeden ıstırap çeken bir insan, bir kız kardeşi unutabilir mi?»

«ilkokulu güçlükle bitirdim. Hacer hanım adında bir komşumuz beni bir avukatın yanına

vermişti. Yazıhane karşıdaydı ve ben bu yazıhanede yatıp kalkıyordum. Adamcağız ilkokulu bitirmeme müsaade etti. Yazıhane benim evim gibiydi. Dosyalarla dolu olan ikinci bir odada, avukatın üzerinde gündüzleri kestirdiği divanın üstünde yatıyordum. Yazıhanede kaldığım kadar telefonla arayanları not eder, bazı mahkeme kalemlerine giderdim.»

«Dört yıl, on dört yaşıma kadar o adamın yanında kaldım. Son yılda beni açıktan ortaokul imtihanına soktu ve biraz güçlük çektim, ama bu imtihanı başarı ile atlattım. Artık daha büyük heveslerle ve faydalı olarak çalışacaktım ki, avukat yazıhanesini bir başkasına devredip Anadolu'nun küçük bir kasabasına tayin edildiği hakimlik için ayrılıp gitti.»

«Yazıhaneyi alan da bir avukattı ama bir iki gün içinde beni başından savdı. Belki bu sokakta kalış kışa rastlasaydı soğuktan ölürdüm. Ama ağustos ayındaydık. Bir hırdavatçının yanında ayak işlerinde çalışmaya başladım. Kalacak yerim olmadığı için, fare tutması için bir odaya kapatılan bir kedi gibi, beni mağazanın içine kapatır, kepenkleri kilitler, giderlerdi.» ,

«Bilge, seni aramak için kendimi kurtarmam, güçlü olmam lâzımdı. Beni avukatın yanına veren Hacer hanım anamızın dostu olan bir kadındı. Beni götürürken: «İnşallah adam olur, kardeşini de el evlerinden kurtarırsın» demişti. Neden sonra Fatih'te,

bana bildirilen adrese gittiğim zaman orada kimseyi bulamadım. Evi boşaltmış ve dışarıya gitmişlerdi.»

«Böylece ben senin izini kaybettim. Zaman zaman aramalarımdan bir sonuç çıkmadı. Bir kaç defa Erenköyü'ne gittim, evimiz günden güne harap oluyordu. Babamızla tanışmış olan Recep efendi bana belediyeden evi yıkmak için geldiklerini söyledi. Orasını bir müteahhit almak istemiş. Yıktırmaya kalkan o imiş. Muhtar, sonra Recep efendi: «Yetim malıdır, zaten esası sağlamdır» diye karşı durmuşlar. Ben de çocukların taşla kırdıkları pencerelere tahta kapladım. Mümkün olduğu kadar muhafaza etmelerini komşulardan rica ettim. Çaresiz, İstanbul'a döndüm. Ahşap ve küçük bir

ev olduğu için vergisi çok azdı. Zaman zaman bu vergiyi ödedim. İki yıl öncesine kadar. Sonra askere alındım.»

«Kimsesi olmayanların askerliği de hazin oluyor kardeşim. Ne arayan olur, ne bir mektup gelir, ne de bir tanıdık çıkar. Bir aralık bir otomobil tamirhanesinde çalışmış, bu arada ehliyet de almıştım. Askerlikte bu yüzden şoförlük yaptım. Bir gün yüzbaşım direksiyon öğrenmek için benim yerime geçmişti. Askerdi ama çok zengin bir aile çocuğu idi. Cipi devirdi. Ben de bacağımdan ağır bir yara aldım, kemiklerim birkaç yerinden birden kırılmıştı.»

«Yüzbaşı suçlu görünmek istemiyordu. Benden rica etti. Kendisinin arabayı kullandığım

söylemedim. O da beni Almanya'da tedaviye gönderdi. Altı ay kadar tedavi gördüm, ayağımda bazen duyduğum hafif bir sızıdan başka aksaklık kalmadı.»

«Hastahanede ve Almanya'da kaldığım kadar buradaki Türklerle ahbap olmuştum. Bana da bir iş temin ettiler. Bir fabrikaya girdim. O zamandan beri araba montörü olarak çalışıyorum. Durumum çok iyidir. Birikmiş bir miktar param var. Bir gün senin de beni arayacağını tahmin ediyordum. Recep efendiye senden de söz etmiştim.»

«Ne durumda olduğunu bilmiyorum kardeşim. Ama bir araya gelmemiz, birbirimize gerekli sevgiyi gösterip sahip çıkmamız lâzım. Bana hayatın hakkında bilgi ver. Gerekirse yanma gelirim. Senin de Almanya'ya gelmen mümkün. Nihayet bunları mektuplaşıp anlaştıktan sonra bir sonuca bağlarız. Sana burada çektirdiğim bir resmi gönderiyorum. Ben de senin nasıl bir kız olduğunu çok merak ediyorum. Hayalimde kalan atkuyruğu saçlı, bıcır bıcır konuşan o sevimli kızcağız ne oldu kim bilir? Herhalde güzel bir genç kızsın Bilge. Bana bir resim gönder. Hayatın hakkında da bilgi ver. Gözlerinden öperim, kıymetli kardeşim.»

Mektupta «Sana hasret kalan ağabeyin Murat» adı yazılıydı. Paşa beni yanma çekti. Yüzümü okşadı:

— İçinden geldiği gibi bir cevap yaz Bilge, dedi. Ama ben Almanya'ya gitmene razı değilim.

Gerekirse ağabeyin de gelir yanımıza. Sağ kaldığımız kadar bizi bırakamazsın değil mi Bilge?

O anda düşündüm. Beni evlâtları arasına katan Cemile hanım bile bu derecede iyi insan değildi. Beni kendisine yardım için gönderdikleri Esin ablam da beni bırakıp gitmiş ve evinden ayrıldığımızı bildirdiğimiz zaman da büyük bir üzüntü duymamıştı.

Ama benden hiç bir istekleri olmayan bu iki ihtiyar bana karşı büyük bir sevgi ve bağlılık gösteriyorlardı. ve çok yaşlı oldukları için artık istekleri, arzuları kalmamıştı. Yalnız sevgiye ve şefkate muhtaçtılar. Ancak dünyada kendileriyle ilgilenecek bir cana ihtiyaçları vardı. Birçok hastabakıcı tutabilir, adam kullanabilirlerdi, ama bunlar onlara candan ilgi gösteremezlerdi.

Ben yanına gittim, önce Paşayı, sonra da Şehnaz hanımı yüzünden öptüm ve :

— Gitmek istesem de nereye gidebilirim? dedim. Paşa içini çekerek:

— Çok güzelsin, gençsin Bilge, dedi. Senin için hayat yolları dümdüzdür.

— Ben yarınları değil, sizleri ve sizin sıcak yuvanızı düşünüyorum, dedim. Paşa çocuk gibi sevindi:

— Beni dinle kızım, dedi. Ağabeyine de yaz. O aile yuvasını güzelce tamir ettirelim, sizin için çok kıymetlidir!

Onun fikrini beğenerek yazdım. Ama ayrıca kendi düşüncemi de ilâve ettim :

«Ağabey, doğduğumuz, ilk anılarını saklayan o iki katlı, küçük evi bir kere daha gidip dolaştım. Yanımda, avukat ve beraber oturduğumuz ahçı hanım da vardı. Beni evlât edinen Paşa ailesi, evin tamiri için senin de fikrini almak istiyorlardı.»

«Bu ziyaretimde biraz daha üzüldüm. Orada ne ana var, ne baba var, ne de onların ellerini sürdükleri bir eşya. Sadece bizim bir anımız. Oysa her tarafı fareler delik deşik etmiş. Kırık camlardan içeriye giren kargalar, ceviz kabukları, kemik parçaları taşımışlar. Bu damı göçmüş, duvarları iskelet kalmış ev ne kadar daha yaşar. Onu tamir etmekle ne kazanabiliriz?

«Orası ne bir resim, ne öpüp seveceğimiz bir eşya. Sadece bir enkaz. Fakat köşe başı olan bu evin arsasına mükemmel bir apartman çıkılabilir. îşte ben senin bu konuda düşünceni öğrenmek isterim. Bir dairesini ala-koysak üst tarafı mükemmel bir gelir olur. Sen benden büyüksün. Ayrıca senin duygularına da saygım vardır. Eğer benim fikrime katılırsam burada gereken işleri yaptırabilirim. Bunu bana beni evlât edinen çok iyi-ve müşfik insanlar teklif ediyor. Kendilerine ayrıca yük olmayacağız. Çünkü evin yeri çok güzel olduğu için müteahhidin bize altı daire vereceğini umuyorum.»

Şehnaz Hanım eski ahçıları olan Emine hanıma tekrar yanlarına gelmesini, artık iş yapacak gücü olmadığını ve yemek pişiremediğini söylemişti. Paşa çok uysal, sessiz ve nazik bir insandı. Fakat yemek

için titizleniyordu. Şehnaz hanımın yemeklerine alışmıştı. Emine hanım da Paşanın neleri sevdiğini, hangi yağdan hoşlandığını ve bütün yemeklerin tuzunun ne kadar konacağım çok iyi biliyordu.

Kalfa Emine hanım, —Ona Paşanın evinde kalfa hanım deniyordu— Şehnaz hanımdan çok daha gençti. Pek belirli bir hastalığı yoktu. Hatta her sabah eline bir file alarak sokağa çıkar, çarşı pazar dolaşırdı.

işte o sene imtihanlar bitip de on birinci sınıfa, geçtiğim ve yaz tatiline girdiğimiz sırada Emine hanım birden hastalandı, iki gün içinde kadıncağız kaldırıldığı hastanede öldü.

O akşam hastaneden telefon etmişlerdi. Ben acele ile giderken Nevzat bey de arkamdan geldi. Meğer hekimler kadıncağızın son saatlerini yaşadığını anlamışlar. Kadıncağız da anlamış ve beni istemiş.

Elleri buz kesilmişti. Ancak konuşabiliyordu :

— Bilge'ciğim, ben ölüyorum. Senden evlât muhabbeti gördüm. Senin için çok da üzülmüştüm. Sen benim efendilerimin kızı oldun. Ama bana karşı tutumunu hiç değiştirmedin. Sandığımda, sepetimde ne varsa hepsi senindir kızım. Benim senden başka yakınım yok. Ağlama Bilge'ciğim, ağlama kızım.

Ve kadıncağız uykuya dalar gibi elleri ellerimde uçup gitmişti.

Onun ölüsünü hastaneden kaldırdılar. Nevzat bey bu bakımdan pek genç ve tecrübesizdi. Ama

cenaze arabasını eve kadar getirmiş, Paşanın hatırını sayan pek çok komşu bu acıklı tören için tutulan arabalara dolarak gitmişlerdi. Aralarında ben de vardım. Fakat kadıncağızı gömerlerken, Nevzat bey beni arabada bıraktı. Sonra mahzun mahzun ve yaşlı gözlerle apartmana döndük.

îşte böylece tatil ayları bana ilk baştan zehir oldu. Paşa ile paşa anneye bir mahzunluk, bir ürkeklik geldi. Hatta Paşa baş sağlığı dileyen Nevzat beye :

— Efendi oğlum, dedi. Bizler kalfa hanımdan çok daha yaşlı idik. Biz ondan medet umuyorduk, ama o bizden evvel gitti. Bizlere de bir hal olursa sen Bilge'yi yalnız bırakma. Bu nihayet erkek işidir, kızcağız ne yapsın?

Nevzat bey gerekli cevapları verdi. Nevzat beyin annesi Behire hanim da inmişti. Zaten iki gündür yemek durumu aksamıştı. Yemek pişirmeye kalktı. Ben engel oldum:

— Siz rahatsız olmayınız efendim, dedim. Ben yaparım.

Kimsenin canı yemek istemediği halde benim acele ile hazırladığım yemek hepsinin hoşuna gitti. Ala-koyduğumuz Behire hanım:

—Maşallah, küçükhanımın yemeklerine diyecek yok, dedi.

Ben içimi çekerek :

— Beni yanlarına alan Cemile hanım biraz huysuzdu, dedim. Allah rahmet eylesin, kızlarıyla sık sık kavga ederdi. Bir yumurta pişiremez, yumurtayı

küle kırarsınız derdi. Hizmetçi barınmıyordu yanlarında. Ben okula gitmeden önce onunla kalırdım. Okuldan dönünce de ona yardıma başlardım. Ufak tefek yemekleri ben yapardım. Sonra Esin ablamla birlikte Beyoğlu'ndaki apartmana yollandığım zaman Emine hanıma çıraklık ettim. Daha ortaokuldayken ayrı daireye çıkmıştık. Bütün yemekleri ben yapardım. Eh, beslemeyi bedava bezlemezler ya. Şehnaz hanım :

— Bilge'ciğim, dedi. İnsanların başına türlü haller gelebilir. Nice Paşa hanımları ihtiyarlık çağlarında el kapılarında hizmetçilik yapmışlardır. Senin bir talihsizliğin anneni, babanı pek küçük yaşta kaybetmen-dir. Hayatta nihayet lâyık olduğun yeri bulacaksın.

Behire hanım da :

— Paşa anneniz çok haklı, dedi. Sizin yaradılışınız, sizin nezaketiniz, sizin zekânız soylu bir kimse olduğunuzu gösteriyor. Sizin yerinizde bir başka kız olsaydı böyle muhterem bir aileye manevî evlât olduktan sonra kibrinden kimsenin yüzüne bakmazdı.

Ben içimi çekerek :

— Allah onlara ömür versin de ben onları memnun edeyim, dedim. Benim kendilerinden beklediğim itimat ve sevgidir. Servet, itibar değil.

Böylece dairede yemek pişirmeye başladım. Şehnaz hanımın bunu yapacak gücü yoktu. Fakat benim nihayet tahsilimi tamamlayacağımı düşünen Şehnaz hanım, Behire hanımla konuşmuş. Bir gün

Behire hanım on beş, on altı yaşlarında bir köylü kız getirdi. Bu kız bir iki kapıda çalışmış* gözü açılmıştı ama biraz fazlaca şımarıktı. Çalıştığı yerlerde, tek otursun diye, yüz vermişlerdi. Bu kız benim ailenin evlâtlığı olduğumu biliyordu, öyle pek işe .yarayacak ev bilgisi yoktu. Bir gün bulaşıkları daha temiz yıkamasını, kaplarda koku ve leke bırakmamasını söylediğim zaman bana :

— Sen de evlâtlıksın, ben de, dedi. Benim işime karışma.

— Evet ama her evin bir düzeni vardır, dedim. Hem ben senin ablanım.

Güzellikle idare etmek istiyordum. Halbuki bu zavallı kız hizmetçi kıtlığında kendisini birşey zannetmişti. Sadece beni yükten kurtarmak için ona layık olmadığı parayı vermeye kalkmışlardı. Benim yıkadığı bulaşıkları beğenmediğimi anlatarak işine karışmamamı istemiş.

Bunları duyan Paşa ve Şehnaz hanım kızı derhal evden çıkardılar. Bir kaç defa beni şurada burada gördü :

— Sen de evlâtlıksın, ben de, dedi. Ama sen daha eskisin. Gel ben ettim sen etme. Söyle de beni alsınlar.

Tabii artık ona bizim dairede yüz veren olmadı. Apartmana da sokmadılar. O da ortadan kayboldu.

Ama bir ahçı bulmanın gereğini unutmuyorlardı. Nevzat beye de tembih etmişlerdi. O da.iş ve işçi bulma kurumuna müracaat etmiş. Bir gün hayli yaşlı bir zenci geldi. Dili biraz garipti.

Büyük ve pek kalabalık bir ailenin yanında çalışıyormuş. Bu ağır yüke dayanamaz hale gelmiş. Daha hafif bir iş .arıyormuş.

Ben bu Arap erkeğe hem acımış, hem sevmiştim.

Paşa:

— Zeynel efendi, dedi. Bize bir pilav pişiriniz de yemeğinizi bir görelim. Küçük hanım size erzağın yerini göstersin.

Adamcağızı mutfağa götürdüm. Ona göre, bu pek ufak bir mutfaktı ama herşey yerli yerindeydi. O günkü öğle yemeğine adamcağız bir pilav pişirdi, bir de kebap yaptı. Yemeğe kendisini de oturttuk.

Paşa yemekleri beğendi. Zeynel efendi:

—Paşa hazretleri, dedi. Bendeniz altmış senelik ahçıyım. Ama yalnız yemek pişirmesini bilmek para etmez. Malzemenin de iyisini bulmak gerekir. Hizmetimden memnun kalmazsanız çıkar giderim. Bendeniz hafif bir iş arıyorum. Paranın da çoğunda değilim. Yeter ki başım dinç olsun.

Koskoca Paşa bana dönüp :

— Bilge hanım, dedi. Bu iş size aittir. Kararı siz vereceksiniz.

Ben teşekkür ettikten sonra :

— Efendim, dedim. Ahçıbaşının bizi, bizim de kendisini tanımamız için bir deneme yapılması gerekir. Biz pek tenhayız. Kendisi kalabalık yere alışmış. Ama burada huzur içinde çalışabilir. Emine hanımın

odasını kendisine verelim. Eğer bir yere bağlı değillerse bir aylık bir deneme yapalım.

Ahçı:

— Şimdilik boştayım, dedi. Bir ahbabımın yanında oturuyorum. Tabii hazır yemek olmuyor. Biz ölünceye kadar çalışmaya mecburuz.

Zeynel efendi geleceğini bildirerek gitti. O gün geldi. Ben zavallı Emine hanımın odasını boşaltmış, karyolasını bile kaldırmıştım. Oda hemen hemen boştu, yalnız perdeler ve yerde muşamba vardı.

Ertesi gün öğleden sonra ihtiyar Arap geldi. Yanında iki bavul vardı. Bütün eşyası o kadarmış.

Odaya gerekli eşyayı koyduk. O da bavullarını açtı, elbiselerini, önlüğünü hatta ahçı başlığını çıkarttı.

O akşam için yemek hazırdı. Zeynel efendi yemek salonunda sofrayı kurduğumu görünce bana yardım etti. Ses çıkartmadım. Bu arada Paşanın ve paşa annenin alışkanlıklarım anlattım.

O gün resmen işe başlamış olan ahçıbaşı sofraya oturmamakta ısrar etti. Ertesi gün de onun çalışmasını yoluna koyduk. Sabahleyin, kahvaltıdan sonra apartmanın kapıcısı ile birlikte çarşı pazar dolaşacaktı. Biraz dizlerinde ağrı vardı, biraz ağır yürüyordu, ama her şeyin iyisini biliyordu. Okuyup yazması da olduğu için aldığını verdiğini bir deftere yazıyordu.

Zeynel efendinin yemekleri beni biraz utandırdı. O bir pirzola yapsa, eti biraz bekletiyor, bir börek yapsa insan yemeğe doyamıyor, sonra salatalarında bile ayrı bir tat, ayrı bir görünüş bulunuyordu.

Nihayet kendisiyle birlikte dört kişiydik. O en az yirmi, yirmi beş kişiye yemek pişirmişti. Ayrıca adamcağız sabah namazına kalkıyor, namaz kıldıktan sonra kahvaltı sofrasını hazırlıyordu. Yemek hazır olduktan sonra öğleye doğru biraz odasına çekiliyordu.

Zavallı Emine Hanım, evden kendisine ait eşya fakir fukaraya verildikten sonra günden güne unutulmaya veya daha doğrusu düşünülmemeye başlamıştı. Bana ana gibi davranmış olan bu kadını ben unutamazdım. Hayriye hanımların dairesine gittiğim zaman ilk gece beni koynunda yatırmış, kimsesizliğin, evlât hasretinin susuzluğunu benimle gidermek istemişti.

Hastanede, sandığında, sepetinde neler varsa hepsini bana verdiğini söylemişti. Zavallı kadının sandığındaki kadife mahfazalardan bir çift elmaslı küpe ile iri taşlı bir yüzük, bir de iğne çıktı. Bunları evlenirken kendisine hediye etmiş olmalıydılar. Sonra bir kesenin içinde on tane beşibirlik altın çıktı. Ayrıca beşer yüz liralık kırk tane kâğıt para.

Bunları öylece Paşa ile Şehnaz hanımın önüne götürdüm. Paşa:

— Yavrum, sana vasiyetle vermiş, dedi. Bunu Nevzat bey de anlattı bize. Biriktirdiği para nihayet yirmi bin lira. Altınlara gelince, bunlar gayet temiz Sultan Reşat beşibirliği. Bunlar yüz seksen bin lira eder.

Zavallı kadının kıyısında, köşesinde ufak tefek paralar da çıkmıştı. Bana olan iyiliklerini ve sevgisini ağabeyime yazmıştım. Onun ölümünü de haber verdim. Murat, beni teselli eden mektubunda:

«Bir yıl daha kalırsam burada arttırabildiğim para ile evimizi yaptırabiliriz, diyordu. Emin ol her parayı gözüm üstünde kalarak harcıyorum.»

Murat'la mektuplaştığım sırada gelen yazıları kimseden saklamazdım. Karı koca, ben mektubu okurken dikkatle dinliyor ve her sözü benimsiyorlardı.

Paşanın emekli maaşı yüksekti. Ayrıca bir iki yerde geliri ve banka faizleri vardı ki, bunlar ayda on bin liranın üzerinde bulunuyordu. Bütün dışarı işlerini Nevzat beye vermişti. O maaşını alıyor, iradından gelirleri topluyor ve banka işlerim de görüyordu.

Nevzat bey pek yeni bir avukattı. Pek tanınmadığı için kazanç getiren işler alamıyordu. Hattâ kira ile tuttukları dairede oturamayacak duruma gelmişler ve o zaman Paşa ayda bin liraya yakın bir maaşla Nevzat beye yardıma başlamış ve bunun karşılığında ayda ancak birkaç gün tutan işlerini ona vermişti.

Ana oğul terbiyeli insanlardı. Behire hanım aşağıya indiği zaman pek yerinden kalkamayan

Şehnaz hanıma yardım etmeye kalkardı. Fakat ben pek buna i mey dan vermiyordum.

Ahçıbaşıdan çok memnunduk. Adam ihtiyardı ama işini çok iyi yapıyordu. Kendisi de rahat bir kapı bulduğu için memnundu.

Bir akşam Paşa sofrada :

— Nevzat bey, dedi. Gazetelere bir ilân veriniz. Şöyle gece de kalacak bir hizmetçiye ihtiyacımız var. Paramız, pulumuz varken ne için Bilge'yi hırpalıyoruz. Kıza yazık oluyor.

Ben iş görmekten memnun olduğumu söyledim. Paşa:

— Bilge, kızım, dedi. Ben seni çalışır gördükçe rahatsız oluyorum. Müsaade et bana.

Tabii bu söz üzerine ses çıkartamadım. Zaten okullar da açılmıştı. Sabahleyin çıkıp gidiyordum. Akşam üstü okuldan dönünce iş için pek az zamanım kalıyordu. Şehnaz hanım da gittikçe gücünü kaybediyordu.

Gazetelerde ilân çıktı. Bir iki müracaat eden oldu. Hepsi gündelikle çalışmak istiyor, üstelik büyük paralar bekliyorlardı. Nihayet bir akşam döndüğüm zaman salonda bir kadın gördüm. Arkasında eski bir perdesü ve başında manto vardı.

Ben salona girip her zamanki gibi Paşanın yüzünü öptüm ve başımı çevirip yabancı kadına baktım. Paşa:

— Bak yavrum, dedi. Bu hanım geceli gündüzlü hizmet etmek istiyor. Fazla bir para da beklediği yok. Ama biz sana bırakıyoruz.

Kadının yüzüne baktım., O da bana bakıyordu. Yüzü yavaş yavaş kızardı, sonra soldu. Gözlerinin yaşlarla dolduğunu ve yüzüne göz yaşlarının inmeye başladığını gördüm.

Ağlayan bir insana karşı kızmak olamazdı. Zaten onun bizimle birlikte oturacağını ummamıştım. Paşa :

— Bilge, otur kızım, dedi. Senin okuldan dönüşünü bekledik.

Oturdum ve:

— Ne oldu hanımefendi, dedim. Aslan gibi iki oğlunuz var. Siz başkalarının yanında iş görecek kadın mısınız?

Paşa ile hanımı hayret etmişlerdi. Biz konuşuyorduk. Hayriye hanım:

— Bilge hanım kızım, dedi. Allah bir insanın kötülüklerinin cezasını dünyada da çektirir. Ben çocuklarımı baskı altında tutmak istedim. Benim sözümden çıkmasınlar, derdim. Halbuki bu zamanın çocukları kendi iradelerini kullanmak, kendi işlerine kendileri karar vermek istiyorlar. Belki onlar haklıdır. Fakat ben bu hakkı anlamadım. Çocuklarıma kalmasın diye dört dairemi de sattım. Paraları hatırdım. Kardeşimin yanına gittim. Orada da-yapamadım. Kalkıp oğlumun yanına sığındım. O istemediğim gelinin hizmetini görmeye çalıştım. Elimden pek iş gelmiyordu ama yine de

barınıyordum. Aradan kısa bir zaman geçince içimin fenalığı yine dışıma vurdu. Gelinimi dövmeye kalktım. Oğlum bunu gördü ve bana kapıyı gösterdi.

Hayriye hanım anlatırken ağlıyordu :

— Evet, oğlum beni kovdu evinden. Çünkü onun yuvasını yıkmak istiyordum. Küçük oğluma gittim. O da evli. Halimi anlattım ona. Bana şunu söyledi: «Anne, sen o yetim ve kimsesiz kıza yaptıklarını çekiyorsun. Seni böyle süründüren içinin fenalığıdır. Kimseye suç bulma.»

Kadın koynundan kirli bir bez çıkardı, onunla gözlerini sildi:

— Gazetedeki hizmetçi arayan ilâm bana Cevat okudu. Onun üzerine kalktım geldim buraya. Ama Allah beni buraya iş için değil, bütün kötülüğümü yüzüme vurmak, cezalandırmak için yolladı.

Bilge, Allah sana lâyık olduğun yeri vermiş. Bunu görerek Allah'ın büyüklüğüne bir daha inandım. Bundan sonra birbirimizi bir daha göremeyiz küçükhanım. Senden af dilemeye bile dilim varmıyor. Rahatsız ettiğim için affınızı dilerim.

Gelenin kim olduğunu anlamış ve neden kaçar gibi gittiğini de görüp hak vermişlerdi.

Evet, yüce Tanrı hiç yoktan bütün hıncını benim gibi kimsesiz bir kızdan almaya kalkan, hiç bir sebep yokken Allah'ın bana verdiği saçlarımı dibinden keserek başımı ustura ile berber çırağına tıraş ettiren, ağladığım zaman başıma topuklu terliği ile vuran, sonra okula kadar gelerek benim besleme olduğumu arkadaşlarıma yayarak beni küçük

düşürmek isteyen kadın, kendi içinin kötülüğünü kendisi de anlamıştı.

Aklı başında bir kadın olsaydı şimdi hizmetçileriyle, gelinleriyle oturur, torunlarını sever, etrafında
kendisinin olan insanlarla birlikte yaşardı. Şimdi ikinci oğlunun yanında bile rahat değildi ki hizmetçilik arıyordu.

— Zavallı kadın.

Böyle söylendiğimi duymuşlardı. Paşa :

— Aferin yavrum, dedi. Böylelerine oh olsun demek de var ama, senin gibi kalbi temiz bir çocuk yürekten acır. Ama unutma ki, bugün eline düşsen yapacağı yine ayni şeylerdir.

Daha sonra on, on bir yaşlarında Esma adında bir köylü kız getirmişlerdi. Kız zayıf, bakımsız, ürkek ve hasta gibiydi. Üstü başı dökülüyordu. Kapıcının köyündenmiş.

Behire hanım:

— Kızım siz bilirsiniz, dedi. Alıp almamayı Paşa-babanızla, Paşaanneniz size bırakıyorlar. Benim bu konuda tecrübeni vardır.

— Buyurun, dedim.

Bir ayağı bizim dairede olan hanım :

— Kızım, dedi. Bu köylüler çarıklı erkanıharptir, önce boyunlarını büküp çocuklarını yanınıza verirler. Yedirir, içirir, iş öğretirsiniz. Dünyanın ne olduğunu anlarlar. Sonra ya babaları gelip bir bahane ile alır, aylıklı hizmetçiliğe verirler veya kendileri biraz dişlenip çevreyi öğrendi mi

kaçıp gider, bazen de bakkal, kasap çıraklarıyla ilişki kurarlar.

Bu sözleri dinlerken Hayriye hanımın ara sıra misafir gelen apartman komşularına söyledikleri hatırıma geldi. O da hemen hemen aynen bu sözleri söylemiş, arkasında da :

— Edep erkân öğret, kelini iyi et, bitten pireden kurtar, sonra kaçıp gitsin. Besleme milleti böyledir, bazen de evi soyar, öyle kaçarlar.

Başkaları da ayni düşüncede olduğuna göre, demek ki ortada bir hakikat vardı. Beslemeler böyle yapıyorlardı.

Ben de besleme olmuştum. Çünkü bir ailenin yanma aylıksız olarak verilmiştim. Buradaki suç ve neden tamamıyla Cemile hanımdaydı. Esin ablam iş bilmediği için beni yollamıştı. Odasını toplayacak, biraz,, ev işlerine yardım edecektim.

Sonradan Hayriye hanımın elinden kurtulmuş, Sedat beylerde evin kızı gibi yaşamıştım.

Behire hanım :

— Ne düşünüyorsunuz kızım? diye beni dalgınlıktan kurtardı.

— Bilmiyorum, dedim. Bir de kendilerine sormalıyım.

Şehnaz hanımla Cemal Paşa tamamıyla bana bırakıyorlardı. Fakat kızın haline acıdıklarını da anlıyordum.

Alıp belediye hekimine götürdüm. Kızın aç ve sefil olduğunu, belli bir hastalığı olmadığını söyledi. Bunun üzerine denemek şartıyla kabul ettim.

Ben Beslemelerde nelerle karşılaşılacağını biliyordum. Fakat Esma büsbütün başka bir kızdı. Önce aptal görünüyordu. Bir sözü iki defa tekrarlamak gerekiyordu. Zeynel efendi bile çok sakin bir insanken bana bu alık kıza boşuna yürek tükettiğimi söylüyordu.

Benden daha çok Behire hanım bu kızı eve ve işe alıştırmak için uğraşıyor ve paylıyordu.

Esma sanki duymuyor veya kafası çalışmıyordu. Bir iş söylendiği zaman insanın yüzüne alık alık bakıyordu. Bazen bir pencere önünde dakikalarca sokağa bakarak hiç kımıldamadan duruyordu. Yemek yerken bile böyle dalıp gidiyordu.

Behire hanım kapıcıya kızın durumunu anlatmış, o da dışarıya çağırarak bir iki tokat vurmuş. Okuldan dönüşte kızı ortada göremeyince odasına gittim. Daracık, ofisten bozma bir odaydı burası.

Esmayı yüzü gözü şişmiş, gözleri de kıpkırmızı kesilmiş buldum. Yanına oturdum. Kendisini döveceğimi sanıyordu. Her dakika eliyle, koluyla, başını, gözünü korumaya hazırlanıyordu.

Bütün gün birşey de yememişti. Önce onu mutfağa götürdüm. Karnım doyurmasını bekledim.

Sonra odasına gittik. Yumuşak muamelemden, başını okşamamdan biraz açıldı.

Köyde tarlaları yokmuş. Komşularının harmanlarına yardım eder, sonra tırpan artığı başakları toplar, ot ayıklamaya, meyve toplamaya yardım edermiş. Çoğu zaman yiyecek bulamazlarmış. Anası ot toplarmış. Sırtında çırpı getirirmiş. Babası sakat bir adammış. Bir de kardeşi varmış, yeni yürümüşmüş.

Hayatın ağırlığı altında ezilen bu kız belliydi ki, köyünde açtı. Ama bu kendisine yabancı gelen memlekette, kendisinden olmayan insanların arasında yaşamak istemiyor, o açlığın, o sefaletin hasretini çekiyordu.

Bir iki defa kendisini gözetledim. Odasına çekilince bazen köyden giyip geldiği soluk, yırtık entariyi giyiyor, başına yer yer yırtık başörtüyü örtüyor, bir zaman böyle duruyordu.

Bunun psikolojik bir nedeni olacaktı. Çarpık, boyasız, altı pençe yapılmış kunduralardan, o yırtık entariden ne zevk alıyordu ki?

O gün yanma oturarak köyüne gitmek isteyip istemediğim sordum. Yüzüme korku ve üzüntü ile baktı :

— İstemem, dedi.

— Ama alışamadın buraya, dedim.

— Ossun, dedi. Sonra dayımgil döver beni?

— Dayın kim?

— Bu yapıda duran Ahmet ağa.

— Kapıcı mı?

— He...

— Garışmaz olu mu? O bu yapının ağası.

Kızcağız çok cahildi. Onu elinden tutarak kapıya kadar götürdüm, kapıcıyı çağırdım ve :

— Bana bak, Ahmet efendi, dedim. Ben dayak istemiyorum. Bir daha bu kıza el kaldırma. Köyünden koparıp getirdiğin kızı böyle tokatlamakla istediğin yola getiremezsin.

— Adam olsun diye zorladım küçükhanım.

— Dayakla terbiye olmaz, îşte o kadar. Kapıyı kapattım. Tekrar kızın odasına döndük. Bana tuhaf tuhaf bakıp :

— Sen dayımdan korkman mı? dedi.

— Korkmam, dedim. Benim babam Paşa. Büyük asker.

— O kocamış, zabun kişi asker paşası mı?

Bir iki gün içinde, belki de biraz kanı canı yerine geldiği için kızda bir değişiklik oldu. isimlerini öğrendiği eşyayı getirip götürüyordu. Köyde yediği şeylerden daha başkalarına da alışmaya başladı.

Paşaya dede, Şehnaz hanıma ana, bana da abla diyordu. Onun bu sözlerine biz itiraz etmiyorduk. Fakat Behire hanım bana ve Şehnaz hanıma, hanımefendi ve küçükhanım demesini tembih ediyordu. Paşa :

— Bırakınız hanımcığım, diyordu. Bilge kızımız onu avutup yola getiriyor. Biçare şaşkına dönmüş. Biraz tatlılık gerekli.

Eh, besleme, beslemenin halinden anlar diyecektim ama bu da benim gururuma dokundu. Sustum.

Esma'ya yakınlaşmak, onun ıstıraplarını anlamak hem bu zavallı kızın acılarını biraz dindirdi, hem de biz hiç olmazsa, getir götür yapacak bir hizmetçi kazandık.

Onun köyüne ilk mektubu ben yazdım. Kim bilir kime yazdırdıkları yarım yamalak bir cevap alınca yine ilk defa köye para yolladık. Kim bilir o yoksul insanlar için bir iki yüz lira ne büyük bir ferahlık yaratmıştır.

Esma'nın, üzerinde durulmamış, işlenmemiş bir beyni vardı. Ben bunu fabrikadan çıkmış, rafa kaldırılmış âletlere benzettim. Kullanırsanız işe yarar, kullanmazsanız olduğu yerde paslanır gider.

Hiç değişmeyen manzarası ve hayatı olan bir köyde, toprak insanlarının arasındaki yaşam neydi ki, bu kızcağızın beyni çalışıp daha başka ufuklara doğru uzansın.

Elektrikli, ışıklı, renkli, daima değişen hareketli ve sesli şehir, kızın üzerindeki etkisini çabuk yaptı. Anlamaya, kıyaslamaya karşı bir isteği vardı. Onda uykudan uyanan bir çocuğun halini görüyordum.

Telefondan, radyodan, televizyondan korkup kaçan, sokağa çıkarsak bir otomobil gelirken benim arkama gizlenen Esma, kısa zamanda asansöre binmeye ve onun düğmesine basarak hareket ettirmeye başladı. ,

Canımı sıkan bir nokta ailenin içinde yalnız bana bağlanmasıydı. Beni evin sahibi olarak tanıyordu, istediklerini benden istiyordu, benim herkesten çok güçlü olduğuma inanıyordu.

On, on beş gün üzerinde çalıştıktan sonra Esma'yı kendi anlayış ve zekâsıyla İstanbul hayatına ve benim de sokulduğum ailenin hayatına intibakına bıraktım.

Cemal Paşa ile Şehnaz hanım bana birşeyler yapmak istiyorlardı. Artık kendileri için ne gezme, ne yürüme, ne giyinip kuşanma, ne de türlü yiyecekten yeme vardı. Onlar yaşantılarının sonuna gelmişlerdi. Yapacakları iş kalmamıştı. Hayatlarının akşamı çoktan başlamıştı.

Ama ben gözlerinin önünde gençtim, hareketliydim, isteklerim vardı, yapacaklarım vardı, imtihanımı başarmaya çalışıyordum. Onlar benim istekli ve arzulu olmam karşısında birşeyler yapmak istiyorlardı. Bu da ancak benim isteklerimin yerine getirilmesinden ibaret olabilirdi.

Evin içindeki hareket, onların dışındaki konuşma onları da ilgilendiriyor ve hoşlandırıyordu. Bir müteahhidin Nevzat beye müracaatı Paşanın da değişik düşüncelere dalmasına neden oldu.

Artık haber bekliyor, teklifi inceliyor, bana Murad'a acele mektup yazdırıyor ve apartmanın şekli hakkında da fikirler ileriye sürüyordu.

Nevzat beyle beraber bir kere daha ilk çocukluk yıllarını yaşadığım eve gittim, orada geçmiş günlerden kalma bir şeyler aradım. Hayır, zaman her

şeyi silmiş, süpürmüş, yaşayan eşya kalmamıştı. Yıkık, delik deşik duvarlar ve tavanlar bir şey söylemiyor, kapılar içlerinden kimlerin geçtiğini anlatmıyor, köşelerde konuşulmuş olan sözlerin yankıları bulunmuyordu.

O boş ve harap odalarda, küçük bahçede Nevzat bey birkaç resim çekti. Artık evi müteahhide bırakıyorduk. Yıkacak, yeniden oraya bir bina yapacak ve Murat'la bana altı daire verecekti.

, Biz bu işlerle meşgul olurken bir pazar Recep efendi de gelmiş, o daracık bahçede bazı şeyler anlatmaya başlamıştı.

Ev anneminmiş. Babam oraya damat gelmiş. Teğmenken evlenmişler. Yüzbaşılığa kadar memleketi gezmişler. Sonra o kaza olmuş. Annem yalnız dönmüş, îki çocukla dul kalmış.

Bana babamı anlatmaya çalışıyordu. Zayıfça, uzunca boylu, Murad'a çok benzeyen bir subay. Fakat ben onu hiç hatırlamıyor ve bana anlatılanlardan akılda yaşayacak bir heykel yapmak istemiyordum.

Babam benim için bir yüzbaşı Selim'den ibaretti. Bu kadarcık bir deyim içinde bir dünya vardı.

Anneme gelince, dört yaşında var yok bir çocuğun aklında kalan anneden ibaret bir hatıra vardı bende. Ona şekil vermek istemiyordum. Ne garip, medenî ve okumuş insan oldukları halde resim, yazı,

mektup, not gibi birşey, kendilerinden sonra yaşayacak olanlara bir eser bırakmamışlardı.

Bütün bunları anlatırken Paşa beni dinliyor ve :
— Bilge, diyordu. Seninkilerin yaşantısı kısa sürmüş. Belki yaşasalardı hayatları dal budak salacaktı. Daha başka kardeşleriniz olabilirdi. Belki annenin veya babanın uzak akrabası vardı. Ama bunlar mazide kalmıştır. Fakat daha uzun bir ömür geçirmiş olan bizim arkamızdan ne kalacak? Amerika'ya yerleşmiş, ecnebi bir kadınla evlenmiş bir erkek evlât. Hayır buna hiç önem vermiyoruz. Onu çocukluk yaşında kaybettik. Bizden koptu: Ama sen, sen bizi hayalinde ve hatıralarında yaşatacak, anacaksın Bilge.

Evet, artık onların gözlerinde ne para, ne varlık, ne madde ile ilgili birşey vardı. Sadece unutulup gitmemek ve benim dimağımda, hatıralarımda yaşamak istiyorlardı. Onlara yaşantılarının tadını duyurmak istiyor:

— Her çağın kendisine vergi bir zevki vardır, diyordum. Dünya her zaman, her çağda, renkli, aydınlık ve sesli.

Geceleri uyuyamadıkları, gezinmek istedikleri zaman ben kalkarak yanlarına gidiyor, onları meşgul etmeye çalışıyordum. İki yorgun ve birbirlerinden ayrılmak korkusuyla yaşayan bu insanlar beni tutunacak bir dal olarak görüyorlardı. Ben onlar için hayattan bir ses, bir harekettim. Benimle konuşurken yüzlerinde bir ferahlık beliriyordu.

Esin ablamla, Sevim ablam beni hiç aramadılar. Zaten ben de artık Beyoğlu tarafına geçmiyordum. Erenköy zaten eski mahallemizdi. Orada doğmuş, orada her şeyimizi kaybetmiştik. Şimdi yine oraya yerleşiyor, yeniden bir hayat kurmaya çalışıyorduk.

Yapı işi hızla ilerliyor, katlar üst üste çıkıyordu. Ağabeyim Murat, dairelerden biri yerine en altta geniş bir dükkân alınmasını istemişti. Orada bir tamir atölyesi kuracaktı.

Ben, işte o yaz Erenköy lisesinden iyi derece ile mezun oldum. İleride hayatımı kazanmak, bir meslek için okumam gerekmiyordu. Gerçi okumayı seviyordum ama, bana iyi ve zengin bir hayat sağlayan Paşa ile hanımını gündüzleri yalnız bırakmak istemiyordum. Bir iş için yanlarından ay nisam gözleriyle beni takip ediyor, biraz geciksem içlerinden biri inleye sıklaya dışarıya çıkıp beni arıyorlardı.

Beni dinlemekten haz duydukları için yanlarında durmadan konuşmam veya şarkı söylemem gerekiyordu.

Paşa bana, daha çok, gazete okutuyordu. En küçük olayları bile merakla izliyor, ertesi gün o olayların arkasını öğrenmek istiyordu. Artık kendi başlarına kalıp düşünmek istemiyorlardı.

Ağustos ayı başlarındaydı. Bir hastabakıcı apartmana geldi ve beni aradı. Anlattıklarına üzüldüm.

Hayriye hanım, belediye hastanesinde yatıyormuş. Durumu pek iyi değilmiş. Beni görmek istiyormuş.

Adresi aldıktan sonra yalnız olarak gittim. Giderken kolonya almıştım. Hastaneyi güçlükle buldum. Büyük bir koğuşta sıra sıra yataklar vardı. Gözleri belermiş, renkleri solmuş, zayıf, acı ve ağrı çeken hastalar insana öfkeli gibi bakıyorlardı.

Hayriye hanım, etli canlı bir kadındı, ama artık derisi yüzünün kemiğine yapışmış, gözleri dışarıya doğru uğramıştı. Beni o tanıdı, ben onu tanıyamadım. Belki yanından geçip giderdim.

— Fatma, Bilge, diye seslendi.

Döndüm, yüzüne baktım. Kısa zamanda saçları da dökülmüş, hemen hemen bembeyaz kesilmişti. Bana doğru uzattığı elleri titriyordu. Bu eller bileğime yapıştı, içime kadar soğuğu işledi.

Titreyen elleriyle kolonya şişesini yakaladı. Bana birşey sormadan :

— Aç, dedi.

Şişeyi açtım, avucuna döktürdü, saçlarına, yüzüne sürdü. Uzun uzun ohlar çekti. Elinden gelse içecekti bir avuç.

Hastalar onun haline şaşıp kalıyorlardı. Sağında ve solunda yatanlar bizi dinliyorlardı.

Hayriye hanımın sesi çatlak ve çok zayıftı. Bir karyola daha sığdırmak için yatakları öyle yanaştırmışlardı ki, insan iki karyola arasına ancak sığıyordu.

Hayriye hanımın yanında yatan yüzü gözü sarılı kadın :

— Hanım, bu senin torunun mu? dedi. Hayriye hanım:

— Benim kızını yok, dedi. Aslan gibi iki oğlum var. Bu kız benim beslemem.

Kadın hayretle yüzüme baktı.

— Ama hakikatli bir kız olmalı, dedi. Hayriye hanımın çenesi düşmüştü. Anlatmaya başladığı zaman öte taraftaki hasta seslendi:

— Hanım, doktor sana çok konuşma diye tembih etmedi mi?

Hayriye hanım :

— Aman sende, dedi. Bana mı öğretecekler. Ben koskoca doktor Asaf'ın karışıyım. Doktor karıları da Hastalıktan az çok anlarlar.

Hasta:

— Yüreğini tüketiyorsun, dedi.

— Sen fazla karışma benim konuşmama. Bura-! da konuşacak kimse bulamıyorum. İki oğlum var dedimse ikisi de hayırsız. Birer karı aldılar, çekildiler. Ben de onlara miras bırakmamak için dört dairem vardı, dördünü de sattım. İki gözü kör olsun, karşıma bir tüccar çıktı. Parayı işletmek için ona verdim. Meğer herif batakçı imiş. Kaldım mı on parasız? Kardeşim var ama o da oğullarımdan beter. Zaten hali vakti yerinde değil.

Hayriye hanım ne varsa anlatıyordu. Sözü yine bana çevirdi:

— Büyük oğlum evlendi, istemediğim bir karı aldı. İşte bu kız da o zaman geldi benim evime. Oğlumun aldığı karı işten güçten anlamaz. Bir yumurta pişir desen yumurtayı küle kırar. İşte bu kızı arkasından yollamışlar. İş görsün diye. Nenin nesi, ne bileyim? Eve kedi alsan soyunu ararsın. Bunun saçlarını kırptırdım, bir güzel yıkattım. Kelini, çıbanını iyi ettim.

Hastalar bana bakıyorlardı. Yüzüm kızarmıştı. Birisi :

— Hanım, bu hanım kız hiç de beslemeye benzemiyor, dedi. Bu kız muhakkak iyi bir ailenin kızıdır. Baksana yüzüne.

Hayriye hanım :

— Ben ne bakayım, sen bak, dedi. Babası zabitmiş ölmüş. Anası da ölmüş. Düşmüş gelinin anasının eline. Sekiz, on yaşında geldi benim elime. Giydirip kuşattım, yedirip içirdim, üstelik okutup yazdırdım da.

Hayriye hanımın yüzüne biraz dargın baktım. Zayıf göğsünde zahmetli soluklar vardı. Nefesi hışırtılıydı.

— Süsünü, azametini görüyorsunuz ya, dedi. Şu parmağındaki yüzüklere bakın. Eee, ne olacak, biz yetiştirdik, ihtiyar bir paşa kendisine evlât edindi. Dünya onun şimdi.

Yandaki hasta :

— Kalbinin temizliğinden olmalı, dedi. Hayriye hanım :

— Ha, bak, dedi. Orası doğru. Hani banka müdürü olan oğlum, nerede? Hani öteki oğlum, ticarethane sahibi. Hani gelinler? Hiçbiri yok ortada. Kaç defa evlerine gittim. Kapıyı açmadılar. Benim evlâttan yana talihim yok. işte bu kız söylesin. Bu onlara benzemez, iyilik nedir bilir. Bak bir haber yolladım, hemen geldi.

Kadın sanki beni hastalara rezil etmek için çağırmıştı. Fakat bir eliyle bileğimi sımsıkı tutuyor, elinin soğukluğu içime işliyordu.

Hastaların ona pek inanmadıklarını zannediyordum. Çünkü, herhalde kaç günden beri orada yatıyorsa geçimsizliği yüzünden herkese nasıl bir kadın olduğunu anlatmıştır.

Bana bakanlar hafifçe gülümsüyorlârdı. Bu zavallı fakir insanlar benim bir evlâtlık olduğuma inansalar bile bunun ne önemi vardı? Acaba kaçı iyi olup da evlerine dönebileceklerdi?

Hayriye hanım, gözlerini benden ayırmıyor, bileğimi bırakmıyordu :

— Kızım, para var mı yanında? dedi.

— Biraz var, dedim.

— Burada yemekler çok fena. Para yok ki canımın bir istediğini dışarıdan aldırayım.

Çantamı açarak ne kadar para varsa verdim. Bir on lira aldım içinden :

— Neden alıyorsun, diye çıkıştı.

— Erenköyü'ne kadar neyle gideyim? dedim.

— Ben sana böyle mi baktım? dedi.

— Nasıl baktığınızı çok iyi biliyorum, dedim. Hayriye hanım biraz telaşlandı:

— Ne de olsa analık ettim sana. Başkasının eline düşseydin kim bilir ne olurdun? Bana bak, beni burada unutma, anladın mı? Necmiye'den hayır yok. O iki kazık kadar oğlan da karılarının ağzına bakıyorlar. Bizim de bir anamız var demiyorlar.

Belki yakamı bırakmayacaktı ama bir hastabakıcı gelip ona artık susmasını ve ziyaret saatinin bittiğini söyledi.

Ben bütün hastalara geçmiş olsun diyerek ayrılırken Hayriye hanım :

— Bana bak Bilge, dedi. Beni yokla emi kızım. Hakkını da helal et. Eh hastane burası, belli olmaz.

— Helal olsun, dedim.

Koridorda hastabakıcı bana sordu :

— Neniz olur bu kadın?

— Ablamın kayınvalidesi, dedim.

— Anlattığına göre, doktor karısıymış, iki tane de zengin oğlu varmış.

— Doğru, ama geçinemiyorlar işte.

— Böylesi ile kimse geçinemez. Bütün hastalar yaka silkiyor ondan. Bir ağzım açmaya görsün. Susmak bilmiyor. Buraya fakir belgesiyle geldi ama meşhur bir doktorun karısı olduğu için ona özel oda açmalıymışız.

Hastaneden, o ilâç kokularının içinden, o gözleri belermiş, sarı benizli insanların arasından attım kendimi "dışarıya.

Dışarıda güzel bir Ağustos günü vardı. Her taraf aydınlık, temiz, insanlar ıstırapsız, yüzleri neşeliydi. Sağlık çok büyük bir mutluluk.

Paşanın dairesi ikinci kattaydı. Asansör sık sık arıza yaptığı için gerektiği zaman yürüyebilsin diye alt katları uygun bulmuştu.

Hastaneden dönüşte merdivenleri çıkarken karşı daireden çığlıklar geliyor, yırtık bir ses :

— Hanımefendiciğim, bir daha yapmayacağım, diyordu.

Bu yalvarmalara, pat pat sesler de karışıyordu. Bana kapıyı açan Esma'nın yüzü kıpkırmızı kesilmişti.

— Karşıdakilerin beslemesi Zehra var ya, diyordu. Bir bardak kırmış. Onun için dövüyorlar.

Ben de besleme olmuştum. Daha ziyade beslemeliği Hayriye hanım bana yakıştırmıştı. Aslında kimsesiz bir kız olarak bir ailenin yanına sığınmıştım. Kısa zamanda Hayriye hanım bana pek fazla eziyet etmişti. Sırtıma vurduğu zaman ciğerlerim öterdi. Bir yerimi tutsa o kadar hırsla tutardı ki, oram morarır, günlerce acırdı.

Esma da kendisim bir besleme, bir hizmetçi olarak görüyordu. Hakkı vardı. O sadece iş görmek için getirilmişti. Ara sıra tabak, bardak kırıyordu ama benden çok Zeynel efendi ona dikkat etmesini söylüyordu.

Kız geleli pek fazla olmadığı halde toplanmış, semirmiş, yüzü gözü meydana çıkmış, renklenmişti.

Onu Sik sık aynanın karşısında yakalıyordum. Yüzlediğim, Sarıldığım yoktu. Daha çok Behire hanım bana dokun duruyordu:

— Bilge hanım, bu hizmetçi, milletine yüz verme-ya gelmez. Bunlar yer içer, kudururlar. Atalarımız tevekkeli dememişler: Yaş ağaçtan odun olmaz, hizmetçiden kadın olmaz.

Ne garip düşünce? Hizmetçi insan değil mi? O bir başka yaratık mı? Her insanın hanım olabileceği gibi her hanım da hizmetçi olabilir, îşte tanınmış bir doktorun eşi olan Hayriye hanım da ahçılık, hizmetçilik aramıştı. Sonra nice paşa karıları duymuştum ki, düşmez kalkmaz bir Allah, ellerindeki bütün varlık gitmiş, tek başlarına kalıp şunun bunun işini görerek hayatlarını sürdürmüşler.

Esma'nın tedirgin hali Şehnaz hanımın da gözüne ilişmiş, karşı dâiredeki faciayı anlayınca :

— Seni küçükhanım dövmez, demişti. Seni adam etmeye çalışıyor. Hem iş öğretiyor, hem de okuyup yazmana çalışıyor. Yaşın uygun olsaydı okula da yollardı. Ama küçük çocukların arasında yapamazsın.

Esma, onların dairesinde yaşadığı, onların varlıklarından faydalandığı halde beni hanım olarak tanıyor ve en fazla benden çekiniyordu.

Tütüncü Recep efendi vakit buldukça daireye geliyor, paşaya içtiği sigaraları getiriyor, bu nedenle ikram görüyordu.

Ailemi tanıyan bu adamı bir gün Paşadan izin alarak yemeğe alıkoydum. O gün pazardı. Recep

efendi kılığını, kıyafetini düzelterek gelmiş, ahçıbaşının çok lezzetli yemeklerine bayılmıştı.

Yemekten sonra babam hakkında bilgi istedim. Salonda bana anlattı:

— Merhum yüzbaşı Selim, dedi. Mahalle arkadaşımdı. Ama küçük yaşta yine subay olan babası onu askerî okullarda okuttu. Haftada bir gelirdi mahalleye. Bir aralık kayboldu. Babası dışarıda vefat etmiş. Arkasından anası da ölmüş. Eh kısmet işte. Eski ma leşine subay olarak döndüğü sırada Servet hanımla tanışmış. Konu komşu araya girdi. Servet hanımla evlendirdiler. Annenizin babası benim tanıdığım sırada emekli bir kimseydi. Gelini, Servet hanımla yalnız kaldı. Anneanneniz vefat etmişti. Kayınpeder gelin alış verişe çıkarlardı. Murat ve siz dünyaya geldiğiniz sıra- ı da adamcağız da vefat etmişti.

Recep efendi:

—Ne çare, diyordu. Bir mahallenin çocuklarıydık ama arkadaşlığımız fazla uzun sürmedi. Selim yüzbaşılığı sırasında öldü. Annenize bir maaş bağlanmıştı.Ama bu geçim için yetişmezdi. Her iki aileden kalan bazı eşya, kıymetli tabak, gümüş takımı gibi şeyler satıldı. Hattâ rahmetli anneniz konu komşuya dikiş dikmeye de başlamıştı. Bilmediğim aile hayatı üzüntülü şeylerdi. Zaten araştırıp da ne kazanacaktım. Yalnız arzu ederdim ki; annemin, babamın birer resmi olsun elimizde bulunsun. Ama işte yoktu bunlar ve her şey artık

kendi hayalimizde canlandırabildiğimiz belirsiz çizgilerden oluşup kalıyordu.

Ben büsbütün şanssız bir kız değildim. Kısa bir zaman için hizmetçilik yapmış ve bir gün hastanede ölerek ölüsüne kimsenin sahip çıkmadığı için kim bilir nereye gömülmüş olan Hayriye hanım tarafından besleme, sayılmıştım. Bana lâyık gördüğü bu ismin uzun zaman ıstırabını çektim. Ama beni daha çok üzen fakir aile kızlarının zengin evlerinde çektiği ıstırap ve uğradığı haksızlıklar oldu. Zavallı beslemeler.

RICHARD BACH

MARTI

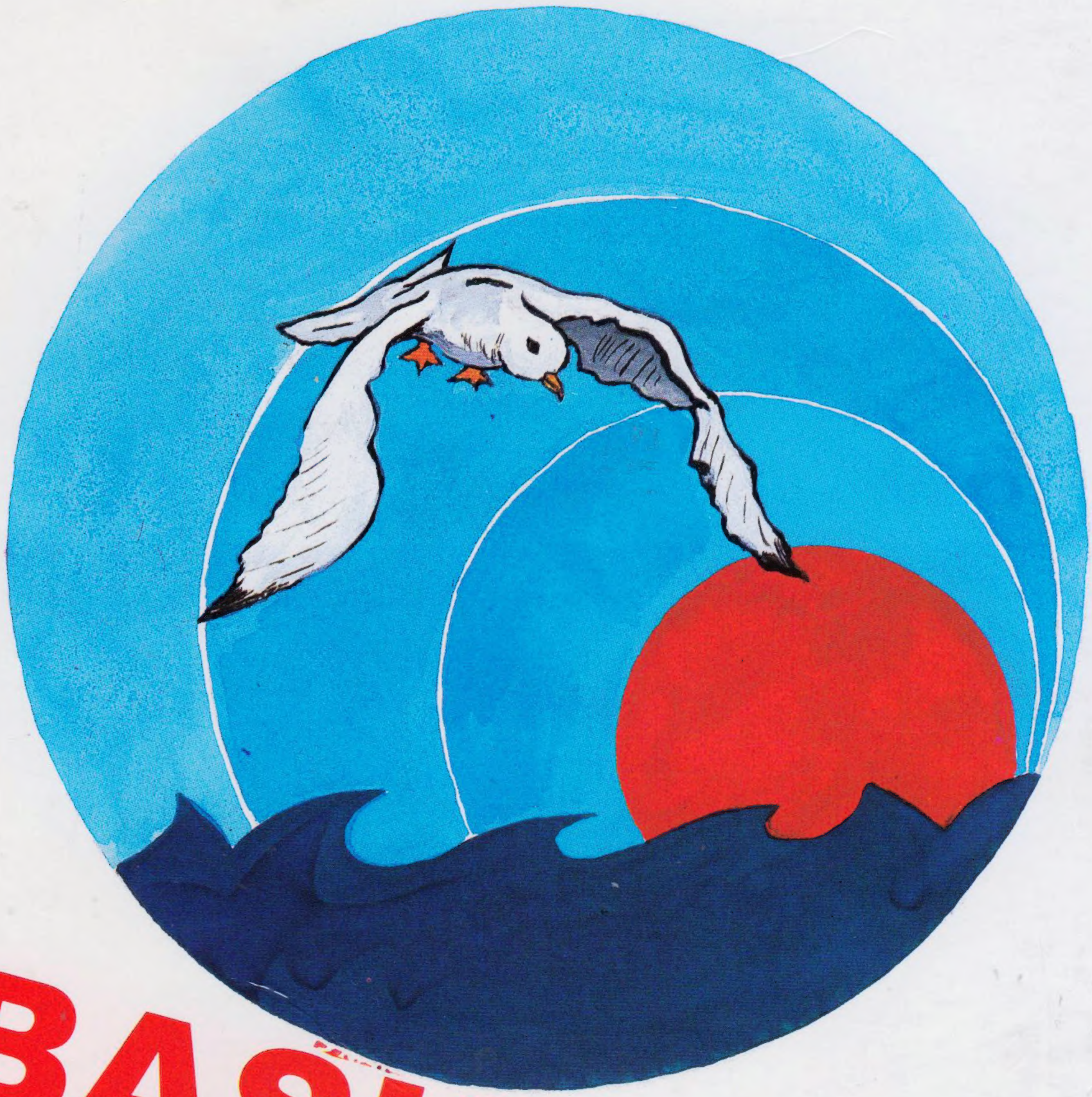

BASKIDA